RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 14.

Lördagen den 28 Februari

Klockan 7 e. m.

fortsattes det på förmiddagen hållna sammanträde.

§ 1.

På framställning af Herr Talmannen och i öfverensstämmelse med hvad Herrar Talmän öfverenskommit att för Kamrarne föreslå, beslöt Kammaren att nästkommande lördag den 6 instundande Mars företaga val dels af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter och dels af sex suppleanter för nämnde valmän.

§ 2.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Fjerde hufvudtitel; hvarvid i ordningen förekom

Punkten 11,

som bifölls.

Punkterna 12 och 13:

Blefvo jemväl bifallna.

Uti *punkten 14* hade Utskottet utlåtit sig öfver Herr *Jonas Jonassons* i Gullaboås inom Andra Kammaren afgifna motion N:o 17, i hvilken var föreslaget, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida ej vapenöfningarna för andra klassens beväring under innevarande och om möjligt nästkommande år utan väsentlig olägenhet kunde indragas, och att de besparingar, som härigenom

kunde göras, komme statsverket till godo; och hade Utskottet hemstält,

att berörda motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås anförde: Det är med stor tvekan, som jag har begärt ordet, efter det Stats-Utskottet har afstyrkt min motion, men, i följd af de milda motiv, som Utskottet framstält för sitt afstyrkande, dristar jag det likväl. Uti en tid, då årliga statsbrister uppstå och man måste höja skatterna på det tryckta folket i landet, som redan förut dignar under sina med hvarje år ökade skattebördor, torde det vara skäl att iakttaga *alla möjliga besparingar*. Ibland de besparingar, som kunna göras utan väsentlig olägenhet för landet, anser jag mig kunna räkna beslutet att indraga andra klassens beväringsöfningar, ty härigenom vunne man en dubbel besparing dels för staten och dels för jordbruket genom besparing af arbetskrafter. Det är dock ingalunda min mening att framställa något yrkande om dessa öfningars indragning för innevarande år, emedan jag fått veta att upphandling af proviant m. m. redan egt rum, men jag hemställer dock att en sådan indragning måtte ske för nästkommande år. På grund häraf får jag föreslå, att Kammaren, med afslag å Utskottets förslag, i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande huruvida ej vapenöfningarne för andra klassens beväring under nästkommande år 1881 utan väsentlig olägenhet kunde indragas och de besparingar, som härigenom kunna göras, må komma statsverket till godo; och anhåller jag vördsamt om proposition å detta förslag.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan och derefter på det yrkande, Herr Jonas Jonasson i sitt anförande framstält; och enär den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 15:

Lades till handlingarne.

Punkten 16:

Bifölls.

Punkterna 17 och 18:

Lades till handlingarne.

Punkterna 19—23:

Biföllos.

I *punkten 24* hade Utskottet föreslagit,

att af Kongl. Maj:t äskadt extra anslag för år 1881 å 100,000 kronor för bestyckning af Karlsborgs fästning icke måtte af Riksdagen beviljas.

Om anslag till bestyckning af Karlsborgs fästning.

Enligt anteckning å utlåtandet, hade Herrar *L. Nordenfelt,* Grefve *C. Beck-Friis* och Grefve *S. Lagerberg* inom Utskottet reserverat sig mot nämnda förslag.

Sedan nu punkten inför Kammaren föredragits, anförde

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Rosensvärd: Jag kan icke annat än beklaga, att Utskottet fästat sig så litet vid detta anslag. Det gör det visserligen under beklagande att icke kunna göra något för närvarande, men jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att, om äfven lyckliga förhållanden skulle medgifva, att Karlsborg, liksom vår öfriga krigsmateriel, icke skulle behöfva tagas i anspråk under en följd af år och man under denna förhoppning kan låta anstå med fyllande af det nu ifrågavarande behofvet, så är dock ett uppskof alltid ett försenande och om det enda kanongjuteriet i norden skulle under tiden, af brist på sysselsättning upphöra, så blir det ännu svårare att hastigt kunna fullborda hvad man under de så kallade dåliga tiderna eftersatt.

Herr Hedlund: Det skäl Utskottet anfört för afstyrkande af Kongl. Maj:ts förevarande framställning rörande bestyckning af Karlsborgs fästning är det gamla vanliga, nemligen sparsamhetsskälet. Jag tror dock, att dertill skulle kunna läggas åtskilliga andra. Utan att vilja förneka den möjliga betydelsen af Karlsborgs fästning såsom en depôtfästning och gagnet af dess bestyckande under en kommande obestämd framtid, ställer sig dock gent emot denna fästning likasom emot flera öfriga det förhållande, jag förut mera än en gång tagit mig friheten påpeka, nemligen att under det vi befästat inloppen till åtskilliga af våra vigtigare hamnar och äfven varit sysselsatta med en fästning inuti landet — en fästning, som vi byggt på under 50 år och ännu icke fullbordat — hafva vi ännu ett af de vigtigaste inloppen i vårt land alldeles obevakadt, nemligen inloppet till Götaelf. Det har alltid förefallit mig besynnerligt, att, under det vi lägga ned stora kostnader för att hålla vissa dörrar till vårt land stängda, låta vi en vigtig hufvuddörr stå vidöppen. När man besinnar betydelsen af detta inlopp, en betydelse, som under de senaste åren ytterligare ökats i följd deraf att åtskilliga af våra jernvägslinier der utlöpa, när man dertill besinnar, att vi der hafva en hamn bland de yppersta i verlden, och då man ser, huru man försummar att åt allt detta bereda åtminstone ett tillfälligt skydd mot en kapare, som finge lust att der göra ett besök, ett skydd, som — jag är derom öfvertygad — skulle kunna vinnas med jemförelsevis lindriga kostnader, då man, säger jag, ser huru denna vigtiga punkt åsidosättes, så måste man finna allt detta tal om bestyckning af denna depôtfästning inne i landet något besynnerligt. Jag anser mig derföre icke böra underlåta,

Om anslag till bestyckning af Karlsborgs fästning. (Forts.)

att hvarje gång våra fortifikationsförhållanden komma på tal, fästa uppmärksamheten på detta krigsförvaltningens tillvägagående. För min del är jag i allmänhet en varm vän af allt, som hör till fortifikationen. Deri ligger nemligen det rent defensiva försvarssystemet, det som skall skydda våra kuster och gränser mot en fiendes inbrott; och jag tror, att de hamnar, der en fiendtlig flotta skulle våga inlöpa för att landsätta en här, icke äro flere, än att vi kunna ha råd att genom deras befästande bereda fienden ett åtminstone tillfälligt hinder. Bland dessa hamnar sätter jag då i främsta rummet Göta elfs mynning. Men, som sagdt, så länge man från regeringens sida anser, att denna vigtiga port kan lemnas öppen, så länge kunna äfven åtskilliga andra punkter, som ega allenast en jemförelsevis underordnad vigt, äfven lemnas utan afseende.

Friherre Leijonhufvud: Det är mig ett synnerligt nöje att kunna upplysa herr Hedlund, att regeringen alldeles icke förbisett vigten af Göta elfs inlopp. Detta bevisas deraf, att en komité fått särskildt uppdrag att utreda frågan om lämpliga befästningars anläggande derstädes, och denna komité har just i vinter afgifvit sitt yttrande. Om, detta oaktadt, regeringen icke gjort och kanske icke heller inom den närmaste framtiden kommer att göra någon framställning om anslag för sådant ändamål, så är detta, efter hvad jag antager, beroende af samma skäl, som Utskottet i denna punkt, likasom så många gånger förut, åberopat, nemligen sparsamhetsskäl. Dessutom befarar jag, att äfven om dessa befästningar komme till stånd, så kunde det inträffa, att majoriteten inom denna Kammare vägrade anslag till deras bestyckande, och då vore icke mycket vunnet med sjelfva de nakna befästningarne.

Herr Key: Då ingen talare yrkat bifall till Utskottets hemställan, anhåller jag att få framställa ett sådant yrkande. På samma gång beder jag likväl att få fästa uppmärksamheten på en fråga, hvilken under förmiddagens lopp varit på tal i Första Kammaren och som jag anser icke heller i denna bör lemnas alldeles ovidrörd. Jag erkänner dock att dess plats måhända i ännu högre grad och bättre bort vara vid den 22:dra punkten, eller frågan om anskaffning af ny fältartillerimateriel, men dertill gafs icke något tillfälle, då intet yrkande om afslag gjordes. Emellertid gäller denna fråga både nämnde punkt och den nuvarande; och den är, mine Herrar, en icke ovigtig sak; det är frågan om utsigterna för den inhemska kanontillverkningen. Jag upprepar, att jag för det närvarande anser förhållandena vara sådana, att Utskottets förslag bör bifallas, men jag tror derjemte, att man bör noga undvika att gå för långt i anslagsvägran och framför allt att man icke bör vidtaga för tvära afbrott, ena gången bevilja medel, hvarigenom spekulationen befordras och tillverkningen forceras, andra gången indraga alla anslag och derigenom åstadkomma att den inhemska kanontillverkningen måste inskränkas eller alldeles slopas. Sverige har hittills kunnat få hela sitt behof af kanoner och projektiler tillgodosedt inom landet, men skulle man hädanefter i det afseendet göra sig beroende uteslutande af den utländska

Om anslag till bestyckning af Karlsborgs fästning. (Forts.)

tillverkningen, tror jag att man framdeles i farans och behofvets stund kunde komma att bittert ångra sig.

På grund af särskildt gjord förfrågan har jag mig bekant, att egaren af vårt ende inhemska kanongjuteri varit allvarligt betänkt på att nedlägga denna tillverkning och utbyta den mot någon annan jernindustri, byggd på mindre ovissa beräkningar. Om det för honom, ekonomiskt sedt, kan vara kanske fördelaktigare att nedlägga kanontillverkningen och i stället utvidga annan jernindustri, så är det icke likgiltigt för landet. Af vid Finspongs styckebruk anstälde 129 gjuteri-, kanon- och verkstadsarbetare hafva omkring 23 dels redan rest, dels resa i dessa dagar öfver till Amerika, och äfven en del af de öfriga sökt arbete på annat håll.

Det må vara med klok varsamhet förenligt att ett fattigt och fredligt land, under en tid af oupphörligt vexlande åsigter om de bästa kanonmodellerna, under en tid af ekonomiskt betryck, »ser tiden an»; men å andra sidan är det icke mindre rätt att när tillgångarne det tillåta, när åsigterna blifvit enade, då icke onödigtvis gå öfver ån efter vatten, icke söka utomlands hvad som lika bra eller bättre kan hos oss sjelfva åstadkommas.

Herr Statsrådet Rosensvärd: Jag är den siste talaren synnerligen tacksam för det vigtiga stöd han med sitt anförande och sitt vitsord om det svenska kanongjuteriets ställning lemnade för min anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i förevarande punkt. Den ärade talaren lofvade sitt goda biträde framdeles, det vill säga, när den enda kanonverkstaden vi ega väl blifvit nedlagd, när den nu befintliga stammen af skickliga arbetare redan är borta, med ett ord, då en alldeles ny industri måste uppammas. Jag tror, att det hade varit rigtigare och mera konseqvent, om Herr Key, på grund af de skäl han sjelf anförde, hade yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition i stället för Utskottets hemställan. Han hade då verkligen räckt den svenska industrien och särskildt den inhemska kanontillverkningen en hjelpsam hand.

Friherre Leijonhufvud: Till en början skall jag bedja att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Hvad beträffar kanontillverkningen, hyser jag, i likhet med Herr Key den önskan, att den måtte ske inom landet, och förhoppning derom finnes äfven. I detta hänseende får jag nämna, att det positionsartilleri, hvarom fråga var i nästföregående punkt och som hittills är färdigt, blifvit tillverkadt i Sverige. Meningen är också att hvad som af detsamma återstår likaledes skall blifva af inhemsk tillverkning. Dessutom har man haft för afsigt att låta de kanoner, hvarför anslag i denna punkt begäres, äfven tillverkas inom landet. Allt detta visar, att artilleristyrelsen uti ifrågavarande afseende är af samma mening som Herr Key, hvilket ju alltid är glädjande.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Det förvånar mig verkligen, att denna punkt icke skulle kunna få passera utan diskussion, då de tvenne föregående punkterna fingo passera utan meningsutbyte i Kammaren,

Om anslag till bestyckning af Karlsborgs fästning. (Forts.)

synnerligast hvad beträffar den 22:dra punkten, der man kunnat vänta motstånd emot Utskottets förslag på de skäl, som nu blifvit anförda emot Utskottet vid denna punkt. Nu talar man om att skydda den inhemska kanontillverkningen, men derom var intet tal vid den 22:dra punkten, oaktadt, enligt hvad Kongl. Maj:ts proposition upplyser, det väl icke kan komma i fråga, att den nya fältmateriel, för hvars anskaffande anslag der begärts och beviljades, skall blifva föremål för inhemsk tillverkning. Om skälet, att man skall uppmuntra vår inhemska kanontillverkning, således skulle haft någonting att betyda, tror jag att det uttalade klandret emot Utskottet hade haft mera skäl för sig vid den 22:dra punkten, än nu. För öfrigt anser jag det anslag, hvarom i nu föredragna punkt afhandlas, vara af den beskaffenhet, att dess beviljande bör vara beroende i främsta rummet af landets tillgångar, och denna uppfattning har också legat till grund för Utskottets förslag. Jag tror således, att man med godt samvete kan gilla Utskottets här gjorda hemställan, i all synnerhet som den inhemska kanontillverkningen blifvit tillgodosedd genom Kammarens beslut vid nästföregående punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och Herr Talmannen gifvit propositioner enligt de gjorda yrkandena, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Punkten 25:

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente.

Beträffande den redan flere gånger tillförene af Riksdagen behandlade frågan om anskaffning af ett *skjutfält* för Svea artilleriregemente, hade Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, att för inköp eller förvärfvande genom expropriation af den för skjutfält, enligt en generalfälttygmästarens memorial af den 15 November 1879 bifogad karta, erforderliga, enskilde tillhöriga mark måtte beviljas ett extra anslag af 161,476 kronor, samt deraf anvisas att utgå under år 1881 ett belopp, som, till jemnande af de extra anslagens slutsumma, bestämdes till 84,428 kronor; samt att medgifva det ej mindre erforderlig mark å Tierps kronopark blefve för skjutfältet upplåten, än äfven att dels behållningen af den afverkade och försålda skogen finge, på sätt generalfälttygmästaren föreslagit, användas till betäckande af kostnader för fältets undersökning och kartläggning, stubbbrytning, planering, stängsels anbringande, vägars anläggning och sättande i stånd m. m., dels den arrendesumma, som kunde komma att inflyta för den odlade jorden och för de delar af skjutfältet, som under vissa förbehåll kunde begagnas till kreatursbete, måtte få användas till underhåll af skjutfältet och de byggnader, som kunde komma att der uppföras.

Utskottet, som i förevarande punkt yttrat sig öfver berörda nådiga förslag, hade i anledning af detsamma uti *mom. a)* gjort följande hemställan:

»att Kongl. Maj:ts framställning om beviljande af medel till ett skjutfält åt Svea artilleriregemente må endast på det sätt bifallas, att

Riksdagen för sin del medgifver, att, derest å anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar besparingar kunna för innnevarande eller nästkommande år beredas, Kongl. Maj:t deraf må disponera nödiga medel för förvärfvande af det föreslagna skjutfältet vid Marma.»

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Mot denna hemställan var reservation inom Utskottet afgifven af Herrar *C. Ekman, R. Montgomery Cederhielm, L. Nordenfelt,* Grefve *G. Sparre,* Grefve *C. Beck-Friis, F. Hederstjerna,* Grefve *S. Lagerberg, R. von Krœmer,* Friherre *C. Hochschild, K. O. Ljungqvist,* Grefve *L. af Ugglas* och *J. E Gavelius,* hvilka för sin del tillstyrkt Riksdagen att för ifrågavarande ändamål bevilja ett anslag af 161,476 kronor samt deraf på extra stat för år 1881 anvisa ett belopp af 84,428 kronor.

Dessutom hade Herr *Liss Olof Larsson* låtit vid föreliggande punkt foga en reservation, i hvilken han anfört följande:

»På grund af de skäl, som i betänkandet finnas anförda, har jag röstat för afslag å ifrågavarande anslag, likasom jag deltagit i beslutet att medgifva Kongl. Maj:t att för ändamålet använda de besparingar, som möjligen kunna göras å vapenöfningsanslaget;

då jag emellertid anser behofvet af ett skjutfält vara fullt ådagalagdt, likasom att det nu ifrågasatta fältet är för ändamålet fullt lämpligt, men jag ingalunda är öfvertygad att besparingar till det belopp, som för ändamålet erfordras, kunna å nämnda anslag göras, så har jag ansett det Utskottet bort föreslå Riksdagen att anvisa ytterligare utvägar för ändamålets vinnande. Sålunda anser jag att Riksdagen dels bort medgifva Kongl. Maj:t att bortbyta sådana delar af Tierps kronopark, som för skjutfältet icke äro behöfliga, men som tvifvelsutan kunde vara af värde för de hemmansegare, hvilka nödgas afstå sin, för deras hemman nödiga skog; dels hänvisa till de medel, som äro stälda till Kongl. Maj:ts förfogande för inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark.»

Sedan Utskottets härofvan intagna hemställan i *mom. a)* blifvit uppläst, yttrade

Friherre Leijonhufvud: Jag skall anhålla om proposition på bifall till den utaf Första Kammarens ledamöter inom Utskottet afgifna reservation mot Utskottets förslag i denna punkt. Enligt denna reservation skulle sista delen af motiveringen jemte mom. a) i klämmen erhålla följande lydelse:

»På grund af hvad sålunda förekommit och då efter de omfattande och noggranna undersökningar, som under flere år företagits, det ej kan antagas att ett skjutfält, närmast afsedt för Svea artilleriregemente, men äfven brukbart för de öfriga artilleriregementenas öfningar, i den mån dessa kräfva större utrymme, än som å deras vanliga exercisplatser kan beredas, skulle kunna anskaffas, hvilket med hänseende till utsträckning, jordmån och läge vore mera fördelaktigt än det nu ifrågasatta, har Utskottet ansett sig böra hemställa,

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

a) att Riksdagen må för ändamålet bevilja ett anslag af 161,476 kronor samt deraf på extra stat för år 1881 anvisa ett belopp af 84,428 kronor;»

Hvarför jag gör detta yrkande, är derför att jag har mig bekant, att de besparingar, på hvilka Utskottet räknat, i sjelfva verket icke finnas. Dessa besparingar äro af Kongl. Maj:t dels bortskänkta, dels afsedda för andra ändamål, hvadan Utskottets hemställan i mom. a egentligen icke är något annat än ett afslag.

Herr Carl Ifvarsson: Då den näst föregående talaren hänförde sig till den emot Utskottets förslag afgifna reservation, torde jag å min sida, kunna åberopa den motivering, som finnes i Utskottets utlåtande och på grund af hvilken jag för min del får yrka bifall till dess förslag.

Man har visserligen invändt, att det icke skulle finnas några besparingar att använda för ifrågavarande ändamål. Men Utskottet har icke heller tänkt sig, att några sådana skulle för närvarande finnas. Det har tänkt på blifvande besparingar och att åtgärder för åstadkommande af sådana under innevarande och nästkommande år skulle kunna vidtagas, i synnerhet då anslaget till vapenöfningar blifvit satt så högt samt till 1,322,300 kronor.

Vi veta alla temligen väl, att, om Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof blefve i sin helhet bifallen och således alla de anslag, som Kongl. Maj:t begärt, beviljades, skulle statens inkomster icke räcka till att betäcka utgifterna, utan att man måste öka beskattningen. Hvad särskildt de under fjerde hufvudtiteln äskade anslagen beträffar, så öfverstiga de med 400,000 kronor hvad som på samma hufvudtitel utgår för innevarande år.

Under sådana förhållanden torde det väl icke förundra någon, om Utskottet tänkt sig möjligheten af att här och der kunna afpruta något och således bereda besparingar. Då Utskottet emellertid icke trott sig kunna bedöma, huruvida förvärfvandet af det ifrågavarande skjutfältet är för den närmaste tiden af större vigt än vapenöfningarnes utförande i hela den utsträckning, hvarför anslaget är beräknadt, har Utskottet ansett sig böra öfverlemna afgörandet häraf åt Kongl. Maj:t.

För min del är jag öfvertygad att, i fall Utskottets förslag vinner bifall, utväg kan beredas för skjutfältets anskaffande. Men skulle Kongl. Maj:t anse vapenöfningarne vara af större vigt än anskaffandet af ett skjutfält, så kan ingenting värre inträffa, än att frågan om skjutfältet får anstå ett år. Är deremot denna fråga af större vigt, så anser jag, att Kongl. Maj:t bör göra några besparingar på öfningsanslaget för att genomföra den

Jag hemställer derför om bifall till Utskottets förslag, hvilket jag under nuvarande förhållanden anser vara ganska välbetänkt.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Rosensvärd: Sedan Regeringen, på grund af den under förlidet år rådande tryckta finansiella ställningen i landet och med anledning af Riksdagens underdåniga framställning, af mötesanslaget besparat och till

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Statskontoret öfverlemnat en million kronor, förefaller det verkligen oväntadt, att Riksdagen eller dess Stats-Utskott skulle vilja hänvisa Kongl. Maj:t till vidare indragningar på samma anslag, för att sålmedelst fylla behof, som för detta anslag äro fullkomligt främmande. För så vidt man stöder sig på den åsigt, som under förmiddagen, åtminstone i förbigående, blifvit uttalad, att man icke bör vidtaga några förbättringar med indelta armén, derför att den vore ämnad att förr eller senare gå sin undergång till mötes, vore det visserligen ganska konseqvent att å anslaget för denna armés öfningar anvisa allt hvad anvisas kunde och låta densamma stå så oöfvad som möjligt. Men detta kan väl icke vara meningen, ty om ock vår indelta armé enligt mångens tanke icke har en lång lifstid att emotse, utan förr eller senare måste utbytas mot en fullkomligare arméorganisation, bör man väl derför icke låta den gamla instutionen helt och hållet förfalla, så att vi stå utan försvar. Jag kan således icke antaga, att en sådan tanke legat till grund för Utskottets handlingssätt, utan tror i stället, att orsaken dertill varit antingen ett underkännande af behofvet af ifrågavarande skjutfält eller ock underkännande af arméns behof af så mycken öfning, hvartill Riksdagen på Kongl. Maj:ts framställning beviljat anslag, eller slutligen att Riksdagen ansett detta anslag vara så rikligt att man derpå kunde göra anvisningar i större skala, utan att armén derför skulle blifva lidande. Men alla dessa förutsättningar äro, efter mitt förmenande, fullkomligt origtiga. Hvad skjutfältet beträffar, så har sjelfva behofvet deraf under alla föregående riksdagar blifvit erkändt, ehuru man icke varit ense om sättet för anskaffande af detsamma eller, rättare sagdt, om lämpligheten af ett visst ifrågasatt skjutfält. Nu åter hör jag ingen röst höjas hvarken mot det föreslagna skjutfältets lämplighet eller mot de kostnader, som med detsammas anskaffande äro förenade. Jag antager derför att man erkänner ett skjutfälts behöflighet och det nu föreslagnas lämplighet.

Då nu en indragning af en million kronor gjorts på arméns öfningsanslag, i hvilken summa dock ingå de 388,000 kronor, som på extra stat anvisats för arméns fullständigare öfningar, men hvaraf Kongl. Maj:t icke begagnade sig under förlidet år, så är det gifvet, att arméns vapenöfningar under innevarande år blifva tillbakasatta. Redan detta visar nödvändigheten af att ett kommande år gifva armén så fullständig öfning som anslaget tillåter. Att åter detta anslag, efter afkortning af extra anslaget, skulle vara öfverflödigt stort, jäfvas deraf, att hvarje tillökning, som tid efter annan blifvit gjord, skett på grund af Riksdagens beslut och föregående omsorgsfull pröfning i Stats-Utskottet; och jag förutsätter, att Riksdagen icke beviljat dessa tillökningar, om den icke varit öfvertygad om nödvändigheten deraf. Hvilken slutsats måste man då draga af Riksdagens sätt att gå till väga i detta fall? Jo, att Riksdagen vill sätta Kongl. Maj:t i den ställning, att han blir nödsakad att välja mellan två lika vigtiga och af Riksdagen lika erkända behof, men på sådant sätt, att han måste förbise det, till hvilket medel finnes, om han vill tillgodose det, för hvilket medel begäres. Jag lemnar derhän lämpligheten af ett sådant förfaringssätt. Hvad jag nu vill upplysa, är, att, sedan af 1880 års anslag blifvit öfverlemnadt till statskontoret ett belopp af 500,000

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

kronor, återstår odisponeradt — ingenting, för såvidt icke på anbefalda möten några besparingar skulle kunna uppkomma. Men kostnaderna för dessa möten variera mycket obetydligt och vida mindre än kostnaderna för regementsmöten, vid hvilka ofta till följd af inträffade sjukdomsförfall besparingar kunna uppstå. Vid de andra mötena inträffa deremot, såsom sagdt, mycket obetydliga öfverskott; och dessa behöfvas allt för väl, enär enligt kalkylerna dessa möten och öfningar skulle kosta något öfver den summa som återstår efter afdrag af nyssnämnda 500,000 kronor. Denna lilla öfveranvisning är dock icke farlig, ty några tusen kronor böra alltid kunna besparas. För öfrigt är på de reservationer, som kunna uppkomma för 1879 och af hvilka redan 88,000 kronor blifvit till Statskontoret öfverlemnade, anvisadt ett belopp af omkring 55,000 kronor, till fyllande af behof, som länge varit erkända och som förr eller senare måste tillgodoses. Till dem höra utvidgande af mötesplatser till följd af der pågående barackbyggnader, förflyttning af en lägerplats, anläggande af bro öfver Rönne å i Skåne, uppförande af sjukhus m. m. Och jag kan nämna, att på Kongl. Maj:ts »bord» — om jag så får säga — hvila förslag till dylika företag, för hvilkas genomförande erfordras mer än 100,000 kronor, men hvilka icke kunna upptagas till pröfning, förr än några medel dertill blifva tillgängliga genom besparingar, som man der och hvar kan åstadkomma på anslaget utan att dock eftersätta det vigtigaste af allt, nemligen arméns vapenöfningar.

Under sådana förhållanden torde Kammaren finna, att Utskottets förslag innehåller ett i en annan form gifvet afslag å Kongl. Maj:ts begäran om medel till skjutfältets anskaffande. Sedan man nu efter många års sökande slutligen lyckats finna en plats, som kan uppfylla alla de ändamål, som med ett skjutfält äro afsedda, kan jag icke annat än på det lifligaste tillstyrka en hvar, som tagit kännedom om saken och som insett vigten och behofvet af det ifrågavarande skjutfältet, att bifalla Kongl. Maj:ts förslag sådant det föreligger i den nyss upplästa reservationen.

Herr Dickson: Herr Talman! Mine Herrar! Chefen för Landtförsvarsdepartementet har redan utvecklat alla de skäl, som från regeringens sida tala för underkännande af Utskottets förslag. Jag skall derföre alls icke vidröra den delen af frågan, utan tillåta mig att uteslutande vända mig emot Stats-Utskottets motivering vid den föredragna punkten, hvilken motivering förefaller mig mycket orimlig. Det måtte vara grufligen svårt att vara sekreterare i Stats-Utskottet. Han skall vara helt och hållet en automat. Han vet icke på förmiddagen, hvad han skall skrifva på eftermiddagen. Han såsom andra menniskor har naturligtvis sina egna känslor och tankar; men de få icke väga det minsta, ty den förseglade sedeln kan ju bjuda honom att motivera, hvad han sjelf anser uppenbart origtigt. Här har nu den förseglade sedeln sagt, att han skall motivera en tillfällig utskottsmajoritets mening, och det försök, han i sådant afseende gjort, ådagalägger för mig tydligt, att det är alldeles omöjligt att med goda skäl försvara en i sig sjelf fullkomligt ohållbar ståndpunkt.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

I 7:de punkten af detta betänkande har Stats-Utskottet afstyrkt Herr Olof Anderssons i Lyckorna förslag om inskränkning för nästa år af anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar på den grund, att de af Kongl. Majt:s regering uppgjorda beräkningar öfver möteskostnaderna utvisa, att några besparingar vid dessa anslag icke äro att påräkna. Och när vi sedan komma till den nu föredragna punkten, anvisar Utskottet medel till inköp och anläggande af ett skjutfält just på besparingar å anslag, om hvilka Utskottet kort förut förklarat, att vid dem finnas icke några besparingar att påräkna. Hvad skall man kalla en sådan motivering? Jag saknar verkligen ord för att fullt qvalificera densamma, eller — kanske rättare — jag skulle nog kunna finna ord derför, men då jag verkligen icke har lust att utsätta mig för tillämpning af stadgandet i 52 § Riksdagsordningen, så skall jag tiga med hvad jag i förevarande sak tänker; men att dessa tankar icke äro till förmån för landtmannapartiet, derom ber jag Herrarne vara öfvertygade.

Mine Herrar! Här har Utskottet sagt, att det ifrågasatta skjutfältet är behöfligt och att något bättre enligt Utskottets tanke icke kan stå att finna; men derpå säger Utskottet, att de för ändamålet erforderliga medlen böra tagas der, hvarest några tillgångar icke finnas. Jag tillåter mig fråga: är detta förfaringssätt värdigt den svenska Riksdagen? Jag vågar tro, att det icke så är. Mine Herrar! Det ifrågavarande skjutfältet har ansetts fullt ändamålsenligt och nödvändigheten af dess förvärfvande har blifvit erkänd. Emellertid har en talare på hallandsbänken sagt, att ett eller annat års uppskof med dess inköpande icke skulle vara af någon synnerlig vigt; men först och främst vet man icke, huruvida, efter ett eller annat år, fältet kan vara tillgängligt på samma vilkor som de nu erbjudna och vidare så har det första af de batterier med långskjutande kanoner, som vi beställt, blifvit färdigt och förmodligen skall också det andra batteriet snart aflevereras. Emellertid förefinnes ingen möjlighet för att kunna inskjuta dessa batterier, än mindre att inexercera för dem erforderligt manskap. Hvarföre hafva vi då beslutit att anskaffa dessa batterier? Om en klok menniska vill vinna ett mål, så vet hon också att välja derför passande medel. Och jag hoppas, att Riksdagen skall handla på samma sätt. Men att, på sätt som här blifvit ifrågasatt, sedan en föreslagen åtgärds ändamålsenlighet och nödvändighet blifvit erkänd, icke vilja för dess genomförande anvisa annat än *illusoriska* medel, det är något, som åtminstone jag för min del alldeles icke kan gilla. Mine Herrar! Det är möjligt, att utgången af föreliggande fråga skall inom denna Kammare blifva i enlighet med Utskottets förslag; dock vill jag hoppas, att svenska folkets representation i sin helhet — eller både Första och Andra Kammaren tillhopa — icke skall gilla ett sådant förfaringssätt, utan, då ett förslag blifvit gilladt och dess ändamålsenlighet godkänd, bortlägga hvarje tvekan, när det gäller anvisandet af de för förslagets genomförande erforderliga medel. Bland de vid Utskottets betänkande fogade reservationer finner jag dock ett glänsande undantag från den åsigt, som inom Utskottet varit den förherskande, uti det af herr Liss Olof Larsson gjorda yrkande. Han har nemligen ansett behofvet af ett skjutfält vara fullt

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

ådagalagdt, liksom ock att det nu ifrågasatta fältet vore för ändamålet fullt lämpligt, men han har deremot också insett den fullkomliga ohållbarheten i Utskottets motivering, på samma gång som han förklarat sig villig att föreslå Riksdagen att för ändamålets vinnande anvisa medel, de der icke voro liknande de af Utskottet föreslagna, eller blott illusoriska. För min del får jag säga, att hans förslag synes vara ganska rigtigt och godt, helst äfven jag har åtskilliga anmärkningar att göra mot det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget. I detta fall har jag, så vidt möjligt varit, sökt att sätta mig in i frågan och har det dervid förefallit mig, som om den af Kongl. Maj:t beräknade kostnaden för inköp af skjutfältet och för dess apterande vore alltför knapphändigt tilltagen. Jag vördar fullkomligt de motiv, som, enligt hvad jag förmodar, föranledt denna blygsamhet vid beloppets bestämmande, nemligen behörig hänsyn till statens brydsamma finansiella ställning och den aktningsvärda omsorgen att få statsräkenskapernas debet och kredit att gå ihop; men jag kan dock icke inse annat, än att den farhåga skall besannas, att kostnaderna för ifrågavarande fält skola, när det en gång blir färdigt, öfverstiga det af Kongl. Maj:t begärda extra anslaget af 161,476 kronor. Jag skulle derför för min del gerna vilja bereda regeringen den ytterligare tillgång till det nyttiga ändamålet, som innefattas uti Herr Liss Olof Larssons i hans reservation framstälda förslag att »medgifva Kongl. Maj:t rättighet att bortbyta sådana delar af Tierps kronopark, som för skjutfältet icke äro behöfliga». Men då jag för min del icke kan till fullo inse, att ett sådant yrkande är alldeles grundlagsenligt, så inskränker jag mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Skulle deremot så illa vara, att detta icke går igenom, så kommer jag att ansluta mig till Herr Liss Olof Larssons reservation. Jag hoppas dock, att, om än icke denna Kammare, så likväl Riksdagen skall finna, att man bör handla öppet och ärligt i denna sak, i stället för att säga det man vill och önskar en sak, men likväl förklarar, det man icke vill bevilja penningar för dess genomförande. För min del hade jag funnit det mera öppet och ärligt, om Utskottet sagt det, som otvifvelaktigt hos dess majoritet ligger till grund för och på bottnen af allt detta och det är den satsen: »Vi vilja ingenting göra för landets försvar, förrän vi fått våra egna önskningar uppfylda, på det sätt vi vilja, eller med andra ord -- grundskatternas afskrifning och indelningsverkets upphäfvande.» Detta hade mycket mera varit på sin plats och mera ärligt handladt, än att på ett så tvetydigt sätt som detta gifva med ena handen och med den andra återtaga hvad man gifvit.

För min del yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag skall icke sysselsätta mig mycket med att till bemötande upptaga de grava beskyllningarna från den siste talaren mot det parti, hvilket jag räknar för en heder att tillhöra och hvars sträfvanden jag anser aktningsvärda; det endast vill jag säga, att den värde talaren gerna kunnat vänta med att framkasta sådana misstankar och genom sina utgjutelser framkalla hårda meningsutbyten till ett tillfälle, då de hafva något skäl för sig. Jag skall deremot fästa mig vid hans klander mot den af Ut-

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

skottet gjorda hänvisning att för det ifrågasatta ändamålet anlita tillgångar å anslag, der sådana, enligt talarens förmenande, icke funnes eller kunde beredas. Talaren hänvisade dervid till motiveringens 7:de punkt i betänkandet, der Utskottet afstyrkt Herr Ola Anderssons motion. Jag ber dervid den ärade talaren närmare genomläsa den åberopade motiveringen vid nämnda punkt i betänkandet, då han troligen skall finna, att Utskottet icke motsagt sig sjelf. Utskottet yttrar, det »motionären synes hafva föreställt sig, att den genom regementsmötenas indragning uppkommande besparing skulle uppgå till högre belopp, än Kongl. Maj:t beräknat», men att Utskottet, på anförda skäl, ansett beloppet af denna besparing för närvarande icke kunna närmare, än Kongl. Maj:t angifvit, beräknas under detta år uppkomma. Deremot torde talaren mycket väl veta, att å det stora vapenöfningsanslaget, som Riksdagen beviljat, finnes mera att disponera än hvad som åtgår till *regementsmötena*. Jag tror således, att, om talaren vill läsa betänkandet rätt, hvarje anledning att klandra Utskottet för att hafva handlat inkonseqvent skall förfalla, då Utskottet i förenämnda betänkande icke talat om den del af anslaget, som är tillgänglig, sedan kostnaderna för regementsmötena äro bestridda och som utgöra 822,300 kronor.

Beträffande det ifrågasatta skjutfältet, så har man från statsrådsbänken hört, att ingen enda röst skulle höjts mot detsammas lämplighet. Det må vara sant, att ännu icke så skett inom denna Kammare, och emot Utskottets betänkande finnes ej heller någon reservation i denna del. Inom Utskottet var det dock några röster, som höjdes deremot och bland dem var min röst. Jag har visserligen aldrig förnekat behofvet af ett skjutfält eller ifrågasatt några egentliga besparingar å kostnaderna för dess anskaffande, om man blott en gång kunde komma öfver en för ändamålet lämplig plats; men ehuru jag villigt erkänner, att det ifrågavarande fältet uppfyller de flesta fordringar, man ställer på ett sådant, så synes mig dock, att stället icke är väl valdt för att kunna blifva ändamålsenligt för hela vårt artilleri, då det dertill icke är nog centralt beläget; det kan väl ej förnekas, att, om någon större omsorg blifvit nedlagd vid undersökningarna, man bort kunna påträffa någon plats, belägen längre *söderut*, som kunde motsvara ändamålet lika bra som det nu ifrågasatta skjutfältet, och hvarigenom äfven Vendes och Göta artilleriregementen skulle för sina öfningar utan för stora kostnader behöfva sändas 14 mil norr om Stockholm.

Såväl i Kammaren som i Utskottet har man särdeles starkt betonat, att det nu ifrågasatta skjutfältet skulle blifva för staten så särdeles billigt, och det kan ju vara skäl undersöka huru dermed förhåller sig. Vid sistlidne riksdag begärde Kongl. Maj:t af Riksdagen 270,700 kronor till anskaffande af ett skjutfält för Svea artilleriregemente. Då erkände man behofvet af ett lämpligt skjutfält för Svea artilleri och för verkställande af profskjutning med svåra kanoner för artilleriet i sin helhet och hade då egentligen ingenting annat att invända emot förslaget, än att man ansåg kostnaden allt för hög.

Vill man nu granska det föreliggande förslaget, så finner man, att icke heller det skjutfält, som nu är i fråga, är så särdeles billigt.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Kongl. Maj:t har visserligen ansett fältet för den närmaste framtiden vara för våra förhållanden tillräckligt, om det inskränktes till 30,000 fot, och i anledning deraf beräknat kostnaderna för fältets anskaffande till 161,476 kronor. Men om man noga läser den Kongl. propositionen, skall man finna, att det icke kommer att dröja länge, förrän skjutfältet behöfver en utsträckning till 37,000 fot; och denna åsigt har Utskottet äfven funnit vara rigtig. Om så är, så skulle den för fältet erforderliga, kronan icke tillhöriga mark, som måste inlösas, komma att kosta 233,374 kronor samt skogen å denna mark, som utan tvifvel äfven kommer att exproprieras, i sammanhang med marken, hvars kostnader Kongl. Maj:t beräknat till 137,000 kronor. Kostnaderna skulle således blifva för inlösen af jord och skog tillsammans 370,374 kronor; lägger man nu härtill värdet af den mark, som kronan eger eller disponerar, hvilken utgör ungefärligen halfva arealen af skjutfältet och hvilken för detta ändamål jemväl skulle upplåtas, och beräknas denna mark efter samma värde som den, hvilken skall inlösas, uppkommer ett värdebelopp af 233,374 kronor. Lägger man nu till ytterligare värdet för den skog som fins å kronans mark till lika högt belopp som den skog, som kommer att exproprieras och som skall användas till fältets planering och uppförande af nödiga byggnader och stängslen m. m., till ett belopp af 137,000 kronor, så uppgår kostnaden för fältet i hela dess utsträckning till en summa af 741,748 kronor, och detta är väl ingen ringa summa. För min del skulle jag dock icke motsätta mig att bevilja densamma, om det nu föreslagna skjutfältet vore beläget på lämpligt ställe, eller om detta fält icke vore förenadt med ytterligare kostnader och olägenheter. Vid de undersökningar, som verkstälts för utrönande af lämplig plats för ett skjutfält för våra artilleriregementen, har man särskildt framhållit ett vid Hörle och dervid jemväl uttalat den åsigten, att det icke funnes något annat, för hela vårt artilleri tillräckligt skjutfält i hela landet, som kan motsvara de fordringar man har att ställa på ett dylikt fält, än det nyssnämnda. Och jag tror, att man utan tvekan skulle hafva medgifvit inköp af detta skjutfält, om icke dervid förekommit en särskild omständighet, som väckt stora betänkligheter deremot. Af den utredning i ämnet, som blef till Utskottet öfverlemnad, ville man nemligen finna, att det vore regeringens mening att vid skjutfältet uppföra kanongjuteri och verkstäder för artilleriets behof. Nu har Kongl. Maj:t visserligen icke talat om något sådant, men det torde dock icke vara säkert, att icke en dylik plan kan vara påtänkt att äfven här ifrågakomma, helst det ju icke kan nekas, att läget i närheten af Dalelfven är särdeles lämpligt.

Jag vet icke, hvad regeringen tänker härom, men när man ser på läget, ligger det nära till hands, att den tanke, regeringen en gång uttalat, också kommer till stånd, och vi få således vara betänkta på att i en framtid äfven realisera denna af regeringen uttalade tanke. Dertill kommer, att detta skjutfält ligger 14 mil från Stockholm, och att Svea liksom de öfriga artilleriregementena skola transporteras dit på jernväg, hvilket enligt uträkningen kommer att kosta staten årligen 4,000 kronor. Men icke nog dermed, mer än hälften af denna jernväg är i enskildes ego, och den tanken behöfver

väl icke döljas, att det snart skall inträffa, att det icke befinnes lämpligt för transport af artilleri på en enskild jernväg, då nemligen af sådan anledning det nog kommer att falla vederbörande in att hos Riksdagen göra anspråk på att staten skall inlösa jernvägen, och Kongl. Maj:ts regering då göra sitt inflytande gällande i Riksdagen för att få jernvägen åt staten förvärfvad.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Dessa äro de egentliga skäl jag haft mot det förslag Kongl. Maj:t framstält, och dessa skäl har jag också framhållit i Stats-Utskottet, men vid det förhållande, att Riksdagen framdeles kommer att pröfva de ytterligare anspråk, som jag nu påpekat och som sannolikt blifva en följd af förslagets antagande, då jag får hoppas, att dessa anspråk skola tillbakavisas, och då punkten a i Utskottets förslag formulerades så, som skedde, hafva dessa betänkligheter fått vika, ty om man går till väga såsom Stats-Utskottet föreslagit, får staten den mark för intet, som nu är ifrågasatt att inköpas till skjutfältet, och är det af dessa anledningar, som jag nu ej yrkar afslag af Kongl, Maj:ts förslag.

Med anledning af hvad som yttrades, att inga tillgångar finnas för anskaffande af ett skjutfält, der Utskottet velat anvisa dem, skall jag be att få åberopa de handlingar, som för Stats-Utskottet varit tillgängliga, hvilka första utgiftsafdelningen inom Stats-Utskottet erhållit på reqvisition från Arméförvaltningen. Det var nemligen med anledning af Herr Olof Anderssons motion, som afdelningen infordrade den redogörelse öfver behållning af anslaget till regementsmöten för år 1880, som åberopas i bil. N:o 6 a till Kongl. Maj:ts nådiga proposition om statsverkets tillstånd och behof för innevarande år, som dessa handlingar erhöllos. Af denna redogörelse har jag ett utdrag i min hand, som af Stats-Utskottets kansli blifvit uppsatt, nemligen ett sammandrag af möteskostnadsberäkningen för år 1880, som på befallning af Kongl. Maj:t blifvit i detalj uppgjord af förvaltningsdirektionen för hvarje regemente eller corps, samt underskrifven af regements- eller corpscheferna, hvaraf man finner, att utgiftsumman slutar på 1,007,863 kronor 73 öre, deri jemväl inberäknade kostnaderna för regementsmötena, som ansetts medföra en utgift af 500,351 kronor 5 öre. I dessa beräkningar äro kostnaderna upptagna och beräknade i de yttersta detaljer, så att de lätt kunna kontrolleras. Då man nu vet, att anslaget för bestridande af kostnaden för regementsmötena är i riksstaten upptaget till 1,322,300 kronor, skulle här för år 1880 blifva en tillgång på 314,436 kronor 27 öre, en summa fullt tillräcklig att inköpa hela skjutfältet. Nu vet jag väl, att Kongl. Maj:t kan utan afseende på dessa möteskostnader, som äro normen för hvarje års kostnader för öfningarna af indelta armén och Vermlands fältjägare, disponera anslaget i vissa fall för andra ändamål, som sammanhänga med öfningarna, och kan derjemte anbefalla andra öfningar än dem, för hvilka kostnaderna af förvaltningsdirektionerna blifvit beräknade, och jag vet äfven, att Kongl. Maj:t efter det Utskottet fått del af ofvannämnda handlingar, låtit uppgöra beräkning öfver kostnaden för sådana öfningar, så att nog drager Kongl. Maj:t försorg om att dessa 314,436 kronor 27 öre blifva använda, men huruvida dessa öfningar kunna anses vara *nödiga,* kan mycket väl

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

ifrågasättas, och det är afgörandet, huruvida skjutfältet eller dessa öfningar äro mest af behofvet påkallade, som man nu vill öfverlemna till Kongl. Maj:ts afgörande. För mig finnes icke något skäl, som rubbar mig i den öfvertygelsen, att man för innevarande års besparingar kan inköpa hela skjutfältet. Detta allt har för mig varit bevekande grunder att ingå på det förslag, som föreligger i Stats-Utskottets betänkande, och, som jag haft grunderna för mina beräkningar från officiella källor, tviflar jag icke på, att de äro rigtiga. Då så är förhållandet, torde det klander, som rigtats mot Stats-Utskottet i berörda afseende, vara alldeles obefogadt.

Den siste talaren har trott, att det skulle vara bättre, om Kammaren gick in på det förslag Herr Liss Olof Larsson framstält. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att Utskottets förslag icke lägger något hinder i vägen för Kongl. Maj:t att äfven realisera detta förslag. På senare åren hafva under vanliga förhållanden mellan 90 och 100,000 kronor och år 1878 enligt tillförlitliga uppgifter 91,000 kronor inbesparats å vapenöfningsanslaget. Då under vanliga förhållanden så stora besparingar uppstå på detta anslag, bör man väl kunna antaga, oafsedt att beräkningarne icke utvisa en lika stor summa för hvarje år och oafsedt om Kongl. Maj:t vill använda en del af de af mig visade behållningar på öfningsanslaget för innevarande år att, i likhet med hvad under de föregående åren egt rum, åtminstone 84,000 kronor kunna och böra erhållas af innevarande års anslag, hvilket belopp just är det, som af Utskottet begäres för nästa statsregleringsperiod. Under sådana förhållanden kan ju Kongl. Maj:t inköpa det ifrågavarande fältet och derefter göra de egoutbyten Herr Liss Olof Larsson tänkt sig, och om Kongl. Maj:t icke anser sig kunna vidtaga dessa åtgärder utan Riksdagens hörande, kan Kongl. Maj:t begära tillåtelse dertill vid nästa riksdag, hvilken till ett ändamålsenligt egoutbyte väl ej böra neka sitt bifall. Dertill kommer, att utom de 30,000 fot af skjutfältet, som Kongl. Maj:t föreslagit nu borde anskaffas, 7,000 fot återstå, som Stats-Utskottet anser jemväl med det snaraste måste förvärfvas och till inlösen af denna del af fältet är det tillfälle att placera de medel Herr Liss Olof Larsson i andra hand förutsatt.

Man har sagt att, om Utskottets förslag bifalles, skulle Riksdagen uttala ett misstroende till Kongl. Maj:t, som icke skulle vara Riksdagen värdigt. Tvärtom. Riksdagen har i det föreliggande förslaget lemnat ett förtroende till Kongl. Maj:t, som han icke bör kasta från sig. Utaf den redogörelse i frågan, som jag nu för Kammaren meddelat, torde framgå, att skjutfältet kan anskaffas utan något särskildt anslag och, enligt min uppfattning, utan någon uppoffring från statsverkets sida, och om Kongl. Maj:t anser, att det nu föreslagna skjutfältet är så ändamålsenligt som i den Kongl. Propositionen uttalats, förefinnes icke heller något som helst hinder för Kongl. Maj:t att anskaffa skjutfältet på sätt Stats-Utskottet föreslagit. Jag anhåller alltså om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Rosensvärd: Herr Talman! Mine Herrar! I sak har jag föga eller intet att säga utöfver hvad jag i mitt förra

anförande nämnde. Jag vill dock här, med anledning af en utaf den siste talaren framställd supposition om möjligheten af att å det nya skjutfältet skulle anläggas krutbruk, kanongjuteri och jag vet icke hvad, förklara, att jag sannerligen icke vet, hvarifrån en sådan supposition blifvit hemtad, för så vidt det icke varit från följande Generalfälttygmästarens i detta ärende afgifna och i statsrådsprotokollet intagna yttrande: »Att i närheten af den föga aflägsna Dalelfven anlägga kanon- och krutbruk, på sätt varit föreslaget i sammanhang med det invid Lagaån och Halmstad—Nässjöjernvägen ifrågasatta, mera centralt belägna skjutfältet för hela artilleriet vid Hörle bruk torde, i följd af skjutfältets vid Marma läge ej långt från östersjökusten, icke kunna ifrågakomma.» Det är möjligt att från detta yttrande hemtats anledning till den omnämnda suppositionen, men Generalfälttygmästarens framställning går dock i en helt motsatt rigtning.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Hvad nu fältet vid Hörle beträffar, var det betydligt mindre än det nu ifrågasatta; jag minnes nu icke på siffran dess utsträckning, men det var betydligt mindre än detta, som, när så behöfves, kan erhålla en längd af 37,000 fot. Men jag erkänner, att fältet vid Hörle hade fördelaktigare läge än det, hvarom nu är fråga. Den frågan, huruvida kanongjuteri och krutbruk borde vid Hörle anläggas, har aldrig varit af Kongl. Maj:t pröfvad, utan endast förslag härom af en artillerikomité framställdt.

Hvad nu angår de af den siste talaren omnämnda beräkningarne i fråga om öfningsanslagen, känner jag naturligtvis mycket väl till dessa. Men jag har redan under föregående riksdagar såväl i denna Kammare som i Medkammaren fäst uppmärksamheten å en vana, som inom Stats-Utskottet blifvit konstant, att Utskottet genom enskilde ledamöter eller Utskottets kanslitjenstemän hos de särskilda embetsverken begär svar å vissa uppgifna frågor. Härå erhålles ock svar, men svaret kan naturligtvis icke innehålla annat än just det, hvarom fråga framstälts, hvarigenom åter inträffar, att Stats-Utskottet får upplysningar, som visserligen i och för sig sjelfva äro sanna, men som dock blifva vilseledande, ity att svaret icke blifver komplett eller ock embetsmannen, från hvilken upplysning begärts, icke förstått frågan i den utsträckning, man i Utskottet tänkt sig densamma. Grundlagen angifver det sätt, hvarpå Riksdagen, dess Utskott eller delegationer kunna erhålla upplysningar och då med ett namn under, nemligen Departementschefens, som ansvarar för upplysningarnes rigtighet och att de gå i den omfattning, de böra gå. Sådan upplysning är i detta fall icke begärd, ej heller lemnad. Jag ber dock att få förklara, att det icke ett ögonblick fallit Departementschefen in att lägga något hinder i vägen för något embetsverk att lemna alla de upplysningar, som Stats-Utskottet, dess afdelningar eller enskilde ledamöter begära, äfven om dessa upplysningar äro af annan beskaffenhet än dem enhvar med tryckfrihetsförordningen i sin hand kan fordra att erhålla. Jag beklagar dock, att svaren på dessa förfrågningar icke alltid blifvit så fullständiga de kunnat blifva. om de sökts hos Departementschefen. Men på samma gång jag således icke lagt hinder i vägen för dessa upplysningars erhållande, har jag

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

naturligtvis vidtagit det försigtighetsmåttet att blifva underrättad om, hvilka upplysningar på detta sätt begärts och lemnats, då nemligen eljest det kunde hända, att en statsutskottsledamot hade andra upplysningar än Departementschefen egde, hvilket icke torde vara fullt lämpligt.

Beträffande nu de af den siste talaren meddelade upplysningarne, grunda sig dessa på vederbörande regementens och corpsers uppgifter angående mötesunderhållskostnaderna. Dessa beräkningar, som under hösten uppgjorts, afse emellertid endast kostnaderna för mötena å de vanliga mötesplatserna, men ingenting vidare. De hafva, jag erkänner det, legat till grund såväl för Departementschefens tillstyrkande till det beslut, som omförmäles i det statsrådsprotokoll, som finnes bilagdt protokollet i finansärenden, och hvarigenom en besparing af 1 million kronor till statsverket öfverlemnats, som ock öfrige Departementschefens tillstyrkanden i fråga om vapenöfningarne. Men icke *endast* dessa beräkningar hafva för dessa tillstyrkanden legat till grund, utan dessa jemte andra, som afse de möten och öfningar, för hvilka Riksdagen på Kongl. Maj:ts framställning beviljat anslag under det allmänna anslaget. Äfven *dessa* öfningar måste man taga i betraktande, men om dem hafva vederbörande provianteringsdirektioner icke kunnat lemna några beräkningar, emedan dessa möten och öfningar, såsom t. ex. underbefälsskolor, icke hållas på regementenas öfningsplatser.

Det är derför jag säger, att den upplysning talaren lemnat är fullt rigtig i afseende på siffrorna, men den är dock icke fullständig, ty den kan icke innehålla allt, som af mötesanslaget skall bestridas. Jag vet väl och är fullt öfvertygad derom, att den ärade talaren var i god tro och icke tänkte på annat än dessa möten, men det finnes dock flera möten, för hvilka kostnaderna utgå af detta anslag, och dessa finnas icke upptagna bland de lemnade uppgifterna. Detta var hvad jag velat yttra i denna fråga.

För öfrigt kan jag icke nu annat än hvad jag förut gjort, på det lifligaste önska, att Kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts proposition och den reservation, som här upplästs.

Herr Lindmark: Om man betraktar försvarsfrågan uteslutande från ekonomisk synpunkt, såsom de af Kammarens ledamöter gjort, som försvarat Stats-Utskottets betänkande, är det helt naturligt, att man skall komma till samma resultat som de. Men man bör dock icke glömma, att hvad som försummas i dag skall ersättas i morgon och man måste väl erkänna, att chefen för Landtförsvarsdepartementet i sitt utgiftsförslag, som finnes intaget i statsrådsprotokollet, gjort högst betydliga afprutningar på hvad som af underlydande myndigheter begärts för ifrågavarande ändamål. Ju längre man uppskjuter med tillgodoseende af nödvändiga behof, dess mer hopa sig dessa, och sistlidne riksdags stränga tillvägagående emot 4:de hufvudtiteln har haft den helt naturliga följden, att de för innevarande år begärda anslagen under nämnde hufvudtitel med omkring 400,000 kronor öfverstiga den summa, hvartill samma hufvudtitel finnes upptagen i innevarande års riksstat. Fortfar man under denna och följande riks-

dagar med samma ovisa sparsamhetssystem, kunna anslagsfordringarne slutligen en gång blifva så stora, att de genom sin storlek komma att afskräcka Riksdagen från att bevilja dem, äfven om statens tillgångar voro rikliga, och följden blir att försvarsväsendet kommer att gå tillbaka.

Jag har icke mycket att tillägga till hvad här redan blifvit sagdt i denna fråga. Från deras sida, som förordat reservanternas förslag, är tillräckligt taladt om vigten af att bevilja det af Kongl. Maj:t begärda anslaget, men jag kan icke underlåta att framhålla den förvåning, som grep mig, då jag, efter genomläsande af Utskottets motivering, fann det resultat, hvartill Utskottet kommit i punkten A. Det var en förvåning icke blott öfver sättet att hänvisa på möjliga besparingar på ett anslag, som, om det skall användas för sitt ändamål, svårligen kan lemna några besparingar, utan ännu mer deröfver, att representanterna för majoriteten i denna Kammare genom ett sådant sätt att gå tillväga frångått en regel, som hos denna majoritet länge varit förherrskande, nemligen att icke något anslag må tagas ifrån det ändamål, hvartill det blifvit bestämdt, och disponeras för andra ändamål. Jag har här hört ganska skarpt klander, då något sådant förslag kommit från regeringens sida, såsom exempelvis att använda influtna medel för smärre försålda kronolägenheter till annat ändamål än till inköp af skogbärande mark, äfven om dermed tillgodosågs ett annat vigtigt statsbehof. Men nu finner Stats-Utskottet lämpligt att beträda denna i andra fall klandrade utväg och gifver anvisning på ett anslag, som redan blifvit bestämdt för vissa ändamål. Jag frågar, huruvida de, som äro rädda för prejudikater, icke äro villiga att erkänna, att de lemnat ett vådligt prejudikat, om de ingå härpå. Må vi komma ihåg, med hvilken samvetsgrannhet Riksdagens revisorer granska statens räkenskaper och nagelfara hvarje anslagstitel, så att ej ett öre af anslaget må hafva utgått till andra ändamål, än det, hvartill det af Riksdagen beviljats, och med den uppställning vår budget nu har, är ju detta rätt; men då bör icke heller majoriteten i denna Kammare frångå denna princip, såsom här nu föreslås. Men vill man, att så skall ske, kunde man ju för hvarje hufvudtitel slå ihop alla anslag till *en* summa eller under några få hufvudposter och låta Kongl. Maj:t använda och fördela densamma efter som han för godt finner. Detta var hvad jag i det hänseendet velat påpeka.

Jag skulle visserligen mot Herr Sven Nilsson i Efveröd kunna anmärka, att hans vederläggning af Herr Dicksons yttrande föreföll mig icke rigtig, och jag må säga, att Utskottets resonnement i 7:de punkten af detta betänkande har frapperat mig lika mycket som Herr Dickson. Det torde icke kunna förnekas, att, sedan Utskottet der förklarat sig anse, att några besparingar på 1880 års anslag till bestridande af indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar icke vore att påräkna, det måste synas egendomligt, att Utskottet i den nu föredragna anslagsfrågan just hänvisar till dessa besparingar, och det var emot detta förfarande som han yttrade sig. Efter hvad som framgår af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Kongl. Maj:t den 12 December 1879, äro också mycket rigtigt

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

dessa medel redan för andra ändamål disponerade. Stats-Utskottet har också insett detta, under punkten 7, men det oaktadt funnit det lämpligt att i denna punkt hänvisa på dessa icke befintliga besparingar.

Hvad slutligen beträffar skjutfältets centrala läge, vill jag påpeka, att skjutfältet är afsedt för Svea artilleriregemente, som är i saknad af sådant, medan de tvänne andra artilleriregementena redan hafva lämpliga skjutfält; äfvensom att det väl icke kan vara en olägenhet, att detta skjutfält äfven lämpar sig för inskjutning af gröfre kanoner. Jag vågar derjemte påstå, att de undersökningar, som blifvit gjorda, äro så noggranna, att man icke kan skaffa ett mera centralt beläget skjutfält.

För min del yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har, såsom Herrarne kunnat finna, reserverat mig mot Stats-Utskottets betänkande i förevarande punkt. För att icke uppehålla expedierandet af Utskottets betänkande måste reservationer i Stats-Utskottet oftast skrifvas under pågående öfverläggning, och derför hinner man icke mer, än att i största korthet motivera en skiljaktig mening. Jag ber derför att nu något närmare få redogöra för min ståndpunkt i denna fråga.

Jag anser mig icke behöfva ingå i någon vederläggning af hvad Herr Dickson anfört mot Utskottet, då han sade, att sekreteraren på förmiddagen icke visste hvad han skulle skrifva på eftermiddagen och att Utskottets förslag derför icke kunde blifva bättre motiveradt än det är. Angående denna sak vill jag blott nämna, att afdelningen uppsatte ett förslag, som sedermera kom till Utskottet, behandlades der ganska länge och återremitterades slutligen till afdelningen, der ett nytt förslag uppsattes. Det är således icke något sådant hastverk som Herr Dickson velat antyda, hvarom Utskottets Utlåtande också, enligt mitt förmenande, bär vittne.

Man har vid flere föregående riksdagar sagt nej, när Kongl. Maj:t begärt anslag till ett skjutfält för Svea Artilleriregemente, och då, liksom nu, hafva åtskilliga mer eller mindre graverande beskyllningar framkastats mot dem, som uppträdt mot det Kongl. förslaget. Det visar sig likväl nu, att dessa afslag haft nytta med sig, då vi nu ändtligen kommit så långt, att frågan rör sig om ett skjutfält, som uppfyller alla anspråk, som kunna ställas på ett sådant, under det att förut ifrågasatts skjutfält, som i intet afseende uppfyllt fordringarna på ett sådant. Man ser således att det ibland kan hafva nytta med sig att icke blindt antaga hvad som förelägges Riksdagen. Jag har delat Utskottets åsigt derutinnan, att man icke bör bevilja ett särskildt anslag för inköp af ifrågavarande skjutfält, derför att jag anser att vi under nuvarande finansiella förhållanden böra göra besparingar öfverallt och i synnerhet i detta fall, då ändamålet kan vinnas utan att betunga statsbudgeten med någon ny utgift. Men på samma gång jag varit med om beslutet att medgifva Kongl. Maj:t att för ifrågavarande ändamål använda de besparingar, som möjligen kunna göras å vapenöfningsanslaget, har jag också sökt bereda andra utvägar för frågans lösning, så att vi slippa öda bort tid derpå vid

hvarje riksdag. Jag har sålunda föreslagit, att Riksdagen skulle lemna Kongl. Maj:t tillstånd att bortbyta sådana delar af Tierps kronopark, som för skjutfältet icke äro behöfliga, men som utan tvifvel kunde ega stort värde för de hemmansegare, hvilka nödgas afstå sin för hemmanen nödiga skog. Inom Utskottet företeddes en karta, hvilken utvisade belägenheten af så väl Tierps kronopark som öfriga marker, öfver hvilka den projekterade skjutbanan är afsedd att framgå. Deraf inhemtades, bland annat, att utom linien för skjutfältet, kronoparken skjuter ut med åtskilliga hörn, hvilkas bibehållande icke är för det nu ifrågavarande hufvudändamålets vinnande erforderligt. Jag har föreställt mig, att dessa egovidder med fördel kunde utbytas mot andra, enskilde tillhöriga, jordområden, hvilka, såsom belägna inom skjutfältets gräns, måste af kronan förvärfvas. Sålunda ligger här en by, Ambricka, som är belägen utom skjutfältet, men uteslutande inom området af kronoparken. Denna by eger icke någon mark utomkring eller stötande till sina inegor, utan omslutes helt och hållet af kronoparken. Den utmark eller skogsmark åter, som tillhör byalaget och hvarifrån detta för närvarande hemtar sitt behof af skog, ligger just der skjutbanan kommer att stryka fram och den kunna alltså byamännen icke längre få behålla. Vid sådant förhållande antager jag, att desse med tacksamhet skola gå in på ett byte af mark för att få egen skog kring byn. Jag tycker också, att det är synd om dessa jordegare, som, då Kongl. Maj:t helt enkelt kommer och säger, att han vill expropriera deras mark, mista den skog, som de så väl behöfva, utan säker utsigt att genom köp förvärfva annan i stället. Ty de skogsmarker, som omgifva byn, tillhöra inga enskilde egare, utan dels, såsom jag förut nämnt, Tierps kronopark och dels ett par större bolag, hvilka antagligen icke vilja till jordegarne sälja delar af sina skogar. Deremot skulle, på sätt jag också antydt, från kronoparken kunna, utan men för skjutfältet, afsöndras en skogstrakt, som för detta fält ej behöfves, och det sålunda blifva möjligt för jordegarne att genom byte af mark ej varda utan skog. Detta är ett enstaka exempel, men ungefärligen enahanda är förhållandet med flera delar af de egoområden, som för skjutfältet måste af kronan från enskilde förvärfvas.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Vidare har jag hänvisat till de medel, som äro ställda till Kongl. Maj:ts förfogande för inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark.

Genom att sålunda anvisa dels möjliga besparingar å vapenöfningsanslaget, dels utvägen att göra utbyte af mark och dels slutligen de här ofvan berörda skogsmedlen, tror jag, att det med en sannolikhet bör låta sig göra att förvärfva det nu föreslagna skjutfältet utan att betunga riksbudgeten med ett enda öre.

Jag har för detta mitt förslag äfven ett annat skäl. För min del har jag nemligen hyst mycken tvekan, huruvida vi kunna vara tillräckligt starka för att segra, i fall vi sökte få Utskottets förslag oförändradt antaget, äfvensom huruvida icke Kongl. Maj:ts förslag vid gemensam votering mellan detta och Utskottets, komme att blifva det vinnande, och då får man dessa 161,000 kronor på budgeten. Efter mitt sätt att se, skulle man hafva större sannolikhet att segra,

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

om man toge det förslag, som af mig blifvit framställdt, hvarigenom man hade utsigt att förvärfva sig fältet utan någon sådan i budgeten särskildt upptagen afgift.

Dessa äro de enkla sakförhållanden, som jag velat anföra, emedan de ligga till grund för min skiljaktiga mening.

Någon torde nu hafva väntat, att jag under sådana omständigheter skulle hafva framstält något bestämdt yrkande om bifall till mitt förslag. Det har också icke varit så utan, att jag icke haft för afsigt att göra detta, ehuru jag i min reservation endast framlagt min åsigt utan något sådant särskildt yrkande. Men då jag hörde, att af alla, som inom Utskottet önskade förvärfvandet af detta skjutfält, ingen understödde mig och jag icke heller i Kammaren hört någon, som varit af samma tanke, så lärer det icke löna mödan att nu för Kammaren göra någon sådan framställning. Jag står således endast i valet mellan Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag oförändradt, och i detta val blir icke mitt votum tvifvelaktigt, utan kommer jag att rösta för Utskottets förslag, sådant det föreligger, just derföre att jag icke vill att budgeten betungas med sådana summor, då samma ändamål utan ett sådant budgetens betungande skulle kunna vinnas. Dessutom hörde jag nyss Herr Krigsministern säga, att det vore alldeles absolut nödvändigt, att anslaget beviljades, och att ett annat beslut än ett obetingadt bifall till Kongl. Maj:ts förslag, endast är ett maskeradt afslag på detsamma; hvadan, då äfven mitt förslag så betraktas, jag nödgas ansluta mig till Utskottets betänkande.

Herr Abr. Rundbäck: Herr vice Talman! Mine Herrar! En talare på Göteborgsbänken yttrade nyss från talarestolen, att han ansåge sekreterarebefattningen i Stats-Utskottet såsom den svåraste i riket. För min del tror jag dock att det finnes en befattning, som är vida svårare, att innehafvaren af densamma har det vida värre: jag menar Krigsministern. I Engelska parlamentet yttrades för några år sedan, att en sådan man äfventyrade under fred att blifva hängd, derföre att han ville göra något och under krig äfvenledes att blifva hängd, derföre att något blifvit ogjordt. Så illa är väl icke förhållandet hos oss, men under närvarande tid tror jag dock, att icke särdeles många finnas, som afundas honom den plats, han innehar. Vill Kongl. Maj:t och krigsstyrelsen åstadkomma ett starkare försvar på den nya grundvalen af allmän värnpligt, som så många erkänna vara rigtig, så får Kongl. Maj:t det ena afslaget efter det andra. Ja, då Kongl. Maj:t vid denna Riksdag begärt endast en pappersarmé af värnpligtige, förljudes det likväl att ett fruktansvärdt motstånd mot den Kongl. propositionen förberedes. Vill åter Kongl. Maj:t göra något för att förbättra eller hålla i stånd det gamla försvaret, heter det: »hvad tjenar det till att sätta nya klutar på gammalt kläde, att spilla krut på döda hökar» o. s. v.

Men vi må nu vara huru oense som helst med Kongl. Maj:t och inbördes rörande försvarets ordnande efter den nya, ännu opröfvade grundvalen: allmän värnpligt, eller rörande behofvet att göra något för försvarets stärkande på den grundval som redan finnes, så måste

väl dock hvar och en, som erkänner och inser nödvändigheten af att landet *behöfver* ett försvar, det må nu vara huru litet som helst, äfven alltid erkänna nödvändigheten deraf att vi hafva något artilleri. Men skola vi hafva artilleri, så måste vi äfven hafva skjutfält, ty annars kan här icke manskapet öfvas, och annars hafva vi ingen nytta af dessa betydliga anslag, som år efter år anvisas och hvilka anslag för en stund sedan ytterligare ökades, nemligen till inköp af kanoner, ty dessa behöfva inskjutas; eljest äro de icke till någon nytta. Jag anser derföre, att man i denna punkt icke bör vara oense, emedan det icke gäller något mer eller mindre *nyttigt*, något som kan bifallas eller uppskjutas efter behag, utan något rent af *nödvändigt*.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts).

Då man här så mycket har framhållit den ekonomiska sidan af saken, så må jag säga, att Herr Krigsministern visat ett lofvärdt sträfvande att inskränka anslagen på Fjerde Hufvudtiteln så långt som möjligt och beaktat den finansiella ställningens allvar. Det oaktadt har Stats-Utskottet visat en berömvärd sträfvan att skära bort hvad det kunnat för att bespara en eller annan utgift, som icke varit alldeles nödvändig.

Jag erkänner villigt att bland sådana utgifter specielt kan räknas den, som af båda Kamrarne i dag afslogs och regeringen ej fann skäligt att försvara, nemligen lönetillökningen åt intendenturen. Men jag anser dock, att Utskottet gått längre i sin sparsamhetsifver än landets sannskyldiga nytta kräfver, när Utskottet på visst sätt afslagit hvad Kongl. Maj:t i föreliggande punkt äskat. Här äro visserligen ej obetydliga summor i fråga, men dock jemförelsevis ringa mot hvad förut varit begärdt. Nog hade vi kunnat bära denna utgift och då Stats-Utskottet — så vidt jag kunnat läsa betänkandet — erkännner behofvet, så synes det mig ingalunda värdigt eller ärligt att gifva ett sådant maskeradt afslag.

Jag skall icke uppehålla mig vidare med frågan. Det är klart genom hvad jag redan yttrat, att jag förenar mig med dem som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr C. A. Larsson: Det var för mig en nyhet hvad den förste talaren på Stockholmsbänken nämnde, nemligen att Kongl. Maj:t redan skulle hafva skänkt bort öfningsanslaget för 1881. Det fingo vi ej veta i Stats-Utskottet och jag tviflar nästan på, huruvida det öfverenstämmer med sanningen, ty för min del har jag svårt att tro, det Kongl. Maj:t skulle vilja skänka bort ett anslag, förr än det blifvit af representationen beviljadt.

Det låter nästan på diskussionen som om det ej behöfdes något försvar annat än för de höge herrarne och de förnäma i landet. Må tro icke allmogen behöfver försvar lika väl som någon annan folkklass. Jag kan försäkra, att ett godt och starkt försvar ligger allmogen om hjertat lika väl som någonsin de höge herrarnes klass. Men den nu föreliggande frågan synes ej vara af sådan genomgripande vigt, att, om den faller, på samma gång hela försvaret faller. Man har ju hittills kunnat reda sig med de skjutfält, som finnas, och torde ännu fortfarande kunna göra på samma sätt.

Det är icke sant, att Utskottet varit ovänligt stämdt såväl mot

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

vapenöfningarne som specielt mot det nu ifrågavarande skjutfältet. I så fall hade Utskottet kunnat säga, att vi för närvarande under de rådande svåra tiderna sakna penningar till ändamål, som möjligen kunna tåla uppskof. Utskottet har tvärtom hyst intresse för frågan och derför påvisat en utväg för Kongl. Maj:t att anskaffa nödiga medel.

Det är icke första gången Riksdagen begagnat den utvägen att hänvisa till besparingar på anslaget till indelta arméns vapenöfningar. Riksdagen gjorde på samma sätt förlidet år, då i fråga om inköp af fältbatterier och kanoner Utskottet ville understödja saken, men saknade medel. Ingen menniska klagade då öfver, att öfningsanslaget ej kunde för ändamålet användas och man har derför ej skäl att klaga nu i år isynnerhet som det då gälde ej mindre än 150,000, men nu ej mera än 84,428 kronor.

En anmärkning, som blifvit framstäld och på hvilken jag fästat synnerligt afseende, är den, att Kongl. Maj:t ej låtit tillfråga innehafvarne af de egor, som skulle till skjutfält exproprieras, till hvilket pris de kunde vara hugade sälja jorden. Man hade då fått någon ledning för bedömandet af det blifvande expropriationsvärdet. Aftal har visserligen skett med ett sterbhus, som eger 48 tunnland, men om priset på öfrige områden sväfvar man i djupaste okunnighet. Kanske ställer sig expropriations-priset lika högt som vid en del jernvägsexpropriationer, eller 1,000 kronor per tunnland. I så fall blefve priset 1,347,000 kronor, i stället för den låga siffra som står i den Kongl. Propositionen. Hänvisas nu Kongl. Maj:ts regering att för ändamålet använda besparingar på öfningsanslaget, så torde det blifva regeringen angeläget att se till, det inga öfverdrifna fordringar i detta fall ställas på staten.

Vidare anser jag olämpligt att utarrendera de delar af egorna, som ej behöfvas för skjutfältet. Jag måste tillstå, att det då synes mig vida bättre att kasta bort penningarne, som skulle användas på köpet.

Det var verkligen, som herr Dickson sade, den förseglade sedeln, som afgjorde denna fråga inom Utskottet. Men man var denna gång så noga, att urnan vändes upp och ner och ristades. Det var således verkligen ödet som afgjorde, ej någon beräkning.

Jag kan ej underlåta fästa uppmärksamheten på, huru lätt det låter sig göra att på det stora öfningsanslaget bespara ifrågavarande 84,000 kronor, hvilka i år behöfvas. Inställ öfningarne för 2 dagar och vi få genast ihop penningarne. Det åtgår nemligen 40,000 om dagen eller 80,000 på 2 dagar.

Ett annat sätt vore att vid öfningarne gallra ut alla gubbar, som redan exercerat i 20 års tid. Genom denna enkla åtgärd skulle krigsförvaltningen bespara nära hela summan.

Således skulle Kongl. Maj:ts regering beredas tillfälle att få sin önskan uppfyld på ett sätt, som icke skulle tynga på den för närvarande hårdt anlitade budgeten. Man har sagt, att Krigsministern sparat allt hvad i hans förmåga stått, och jag erkänner detta med tacksamhet. Men icke dess mindre har han ökat upp hufvudtitelns slutsumma med 400,000 eller $^1/_2$ million kronor. Detta kan dock

icke gå för sig i alla tider, utan Utskottet måste nog se till att bringa ihop debet och kredit, och jag tror, att det ej kan vara skäl att nu belasta budgeten med ifrågasatta 84,428 kronor.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Herr von Rehausen: Efter den diskussion, som i denna fråga här egt rum, har jag icke något väsentligt att tillägga. Men i likhet med flera föregående talare har jag icke kunnat annat finna än att Utskottets betänkande i förevarande punkt är särdeles märkligt. I detta betänkande erkänner Utskottet behofvet af ett skjutfält och att artilleriet erhåller tillfälle till skjutöfningar samt förordar till och med en större utsträckning af skjutfältet än Kongl. Maj:t för närvarande föreslagit, men då det sedermera kommer derhän att sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att förvärfva åt staten skjutfältet, säger Utskottet, att detta må ske, *derest* å anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar besparingar kunna för innevarande eller nästkommande år beredas. Om således några besparingar å detta anslag icke kunna ske, kan skjutfältet icke förvärfvas, ehuru behofvet deraf är till fullo erkändt; och det har här blifvit upplyst, att några besparingar å anslaget icke kunna uppstå annat än genom inskränkning af arméns vapenöfningar, hvilka öfningar Utskottet sjelf ansett vara nödiga. Det synes mig således vara alldeles omöjligt att kunna bifalla Utskottets förslag.

Hvad Herr Liss Olof Larssons reservation beträffar, så får jag erkänna, att den är långt bättre än Utskottets förslag, ty den anvisar, efter mitt förmenande, en rimligare utväg för Kongl. Maj:t att erhålla medel för ändamålet, men den har det mot sig, att hänvisa till medel som äro afsedda för andra ändamål, det vill säga medel, som äro stälda till Kongl. Maj:ts förfogande för inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark.

För min del får jag ansluta mig till dem, som yrkat bifall till Herr Ekmans med fleres reservation, som i afseende å anslagsbeloppet öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts förslag.

Herr O. B. Olsson: Då jag först genomläste Kongl. Maj:ts till Riksdagen afgifna proposition om statsverkets tillstånd och behof, fann jag der denna här utgiftstiteln för ifrågavarande skjutfält, och jag kan icke frångå, att den gjorde på mig ett synnerligt vemodigt intryck, då jag deraf och af hvad propositionen i öfrigt innehölle kunde sluta till, att det måste blifva nödigt att ytterligare öka bevillningen för år 1881. Det är hufvudsakligen af detta skäl som jag, efter genomläsning af den Kongl. Propositionen, var fast besluten att, såvidt i min förmåga stod, motverka utgående af det föreslagna anslaget. Nu har man visserligen sagt, att det ifrågavarande skjutfältet skulle vara så särdeles fördelaktigt. Men vid föregående riksdag, då det var fråga om förvärfvande af ett skjutfält vid Harg, sade man, att detta vore det bästa och att Riksdagen borde bevilja anslag till det. Nu är, som sagdt, förhållandet annat; nu är skjutfältet vid Marma det allra bästa, och nu gäller det att bevilja medel till inköp af detta. Jag minnes mycket väl, huru vid 1878 års riksdag, då fråga förekom om förvärfvande af ett skjutfält vid Hörle, general-

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

fälttygmästaren i varma ordalag förordade detta fält, och för min del måste jag bekänna, att jag, bland alla de föreslagna skjutfälten, lemnar obetingadt företräde åt detta senare, åtminstone framför det nu ifrågakomna, enär det förra ligger mera centralt beläget; hvilket, då fråga är om ett *för hela artilleriet gemensamt* skjutfält måste vara en omständighet af stor vigt. Det är alldeles gifvet, att kostnaden för transport af pjeser hit upp vid Vendes artilleriregementes profskjutningar och befälets skjutöfningar kommer att uppgå till stora belopp. Samma blefve förhållandet i afseende på Göta artilleri. Bäst vore derföre att få skjutfältet förlagdt till Hörle.

Min afsigt var derföre från början att afslå Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning. Men så framkom Utskottet med ett förmedlingsförslag, nemligen att det skulle stå i Kongl. Maj:ts skön att, i fall besparingar kunde åstadkommas å öfningsanslaget för indelta armén, deraf disponera nödiga medel för det föreslagna skjutfältet; och deremot kunde jag icke hafva något att invända, då ju ej derigenom statens permanenta utgifter ökades. Men om ett direkt anslag för ändamålet ifrågasättes, så protesterar jag bestämdt deremot. Som saken emellertid tillsvidare står, biträder jag Utskottets förslag.

Slutligen ber jag att få vända mig till herr krigsministern i hvad angår hans yttrande, att det förut föreslagna skjutfältet vid Hörle icke kunde uppfylla alla de fordringar, man måste ha på en dylik plats. I det fallet vill jag erinra, att, enligt hvad generalfälttygmästaren vitsordat, ett möjligen blifvande skjutfält vid Hörle skulle få en utsträckning af 30,000 fot. Men som regeringen ju icke för närvarande satt i fråga mer, så måste jag antaga, att herr krigsministern icke har fullt reda på fältets vid Hörle längddimensioner; ty i annat fall skulle han väl finna det lika lämpligt som Marmafältet.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Rosensvärd: Endast ett par ord i anledning af den siste talarens yttrande. Jag har icke nämnt något om fältets vid Hörle mindre ändamålsenlighet; jag har endast sagt, att det icke har den utsträckningen som det nu ifrågasatta.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Mot en representant på Stockholmsbänken ber jag få påpeka, hvilken icke oväsentlig skilnad det är mellan ett godkännande af att Kongl. Maj:t användt ett för visst ändamål bestämdt anslag för annat ändamål och att Riksdagen särskildt medgifver, att ett visst anslag må till någon del af Kongl. Maj:t för ett annat bestämdt ändamål, än dermed ursprungligen afsetts, disponeras och för en gång. — Mot herr Abr. Rundbäck vill jag endast anmärka, att jag finner den af honom nyss använda liknelsen ganska olämplig, på samma gång jag önskar att han måtte finna något annat tillfälle till förordande af sparsamhet än endast vid remissen af statsverkspropositionen, då det lätt låter sig göra att *tala* derom, men det är först sedan som det gäller att *handla*.

Men det är egentligen med anledning af några yttranden utaf en ärad representant på Göteborgsbänken, som jag velat säga ett

par ord. Jag är en af dem bland Stats-Utskottets ovärdige ledamöter, till hvilka denne representant ansett sig endast af 52 § Riksdagsordningen förhindrad att säga hvad han ville och hvad de voro förtjente utaf. Enär jag icke kan protestera mot hvad han *icke* yttrat, må det åtminstone vara min rättighet att protestera mot hvad han *har* yttrat, hvilket jag tror ligga bra nära gränsen af hvad enligt nyss åberopade paragraf icke är tillåtet. Jag protesterar, åtminstone hvad mig ankommer, mot tillvitelsen att hafva varit i mitt handlingssätt härvidlag ledd af andra motiv än de i Utskottets utlåtande uppgifna, och jag bestrider talaren och hvarje annan rättigheten att påbörda mig andra mer eller mindre dåliga motiv, än som framgå af det skrifna, och således äfven det uppdiktade sammanhanget mellan frågan om grundskatterna och indelningsverket, å ena, och det ärende som nu föreligger, å andra sidan, ett sammanhang som jag för öfrigt erkänner mig icke kunna fatta. För mig har vid bedömandet af det föreliggande ärendet besparingsskälen hufvudsakligen varit de gällande, och jag tillåter mig erinra den ärade göteborgsrepresentanten och de många med honom i allmänhet liktänkande, att det just är *dem* största skulden tillkommer att Riksdagen ätit upp, det vill säga ofta onödigt och för fort användt, stora, till flera millioner kronor uppgående behållningar från de goda åren, hvaraf eljest medel kunnat beredas så väl till det nu omhandlade som flera andra nyttiga ändamål. Vid sådant förhållande måste det i min tanke vara representantens oafvisliga pligt att tillse och vaka öfver att landets skatter icke ytterligare, såsom under senare tider varit fallet, år efter år stegras; och är det i öfverenstämmelse med denna min åsigt som jag ansett mig böra biträda Stats-Utskottets förslag, hvarå jag ock yrkar bifall.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Grefve Björnstjerna: Lika med den siste talaren är också min önskan, att besparingar må kunna åstadkommas. Men icke vill jag vara med om besparingar, som lända till skada, hvilket utan tvifvel blefve fallet, derest nu ifrågavarande anslag icke beviljas.

Sjelfva frågan är dock redan utredd; jag skulle således icke begärt ordet, om jag icke funnit mig dertill manad af hvad herr Carl Anders Larsson nyss yttrat. Under det att alla andra talare åtminstone erkänna nyttan och behofvet af detta skjutfält, anser han ensam hela saken vara onödig och förklarar, att öfningarna för vårt artilleri hittills gått bra för sig på de vanliga öfningsplatserna. Nej, säger jag, artilleriet har *icke* haft nödiga öfningar. Svea artilleriregemente, således en tredjedel af hela vårt artilleri, har icke haft tillfälle till skjutöfningar på sådant afstånd, som med nutidens anspråk på skjutvapnens skottvidd äro nödvändiga. Regementets öfningsfält, redan otillräckligt för de gamla pjeserna, är helt simpelt oanvändbart för de nya. Detta är en så känd sak att allt vidare ordande härom är öfverflödigt. Det skulle just vara roligt, om Herr Carl Anders Larsson ville fara ut till Lindingön och höra efter hvad folket der tänker om artilleriets skarpskjutning; han kunde då möjligen sjelf få reda på, huru det måste kännas att icke gå säker för att blifva skjuten, under det man i lugn tror sig plöja sin åker. Detta

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

oaktadt att regementet, för att förebygga olyckshändelser, så betydligt inskränkt sina skottvidder, att hela skjutningen icke mera kan anses vara på något sätt tidsenlig.

När härtill kommer att Riksdagen, sist i dag, beviljat medel till anskaffande af nya stålkanoner, säkerligen ett mycket dugligt, men på samma gång ganska dyrt fältartillerimateriel, så vore det bra märkvärdigt om Svea artilleriregemente skulle nödgas lägga upp dessa kanoner utan att få lära sig att bruka dem. Ett ganska eget sätt att använda statens medel, men ingalunda förenligt med god hushållning.

Samme värde talare yttrade, att regeringen lätt skulle kunna få de penningar, som behöfdes för skjutfältets inköpande, om den blott antingen minskade öfningsdagarnas antal eller också öfvade ett mindre antal manskap under nästa år. Det är underbart, att man verkligen kan drifva en sådan sats! Det må vara huru som helst med den indelta arméns värde, så är denna trupp dock för närvarande vårt hufvudsakliga försvar, och denna trupps redan nu otillräckliga öfning vill man nu ytterligare inskränka till blott rekrytbildning. Man vill således ställa Kongl. Maj:t i den obehagliga nödvändigheten att antingen ytterligare indraga på arméns öfningar under nästa år, eller ock få en tredjedel af vårt artilleri oöfvadt. Det är detta angenäma val, som man lemnar åt Kongl. Maj:t. Då man måste medgifva, att regeringen sökt att hushålla så mycket som möjligt på denna hufvudtitel, är det sannerligen märkvärdigt att vilja tvinga Kongl. Maj:t att välja mellan två så svåra saker. Krigsministern har redan upplyst att ingen vidare tillgång finnes på 1880 års anslag; jag är öfvertygad om, att ingen tviflar på rigtigheten af denna hans uppgift. Då man detta oaktadt yrkar på att skjutfältet skall inköpas med besparingar på öfningsanslaget, måste detta således gälla 1881 års anslag. I år blir indelta armén oöfvad och meningen tyckes verkligen vara att så äfven nästa år bör ske för att sålunda möjliggöra skjutfältets anskaffande. I sanning mer än märkvärdigt!

Min värde vän på skånebänken väckte förslag om, att man skulle återgå till tanken att inköpa skjutfältet vid Hörle, ett fält, som efter hans åsigt vore särdeles lämpligt. Ja, Hörlefältet kan visserligen, det också, vara bra, det medger jag, men det är nu icke fråga om detsamma; att det ligger mera centralt, än det nu föreslagna, är sant, men inverkar icke på frågan. Det är ju icke meningen att taga upp Vendes eller Göta artilleriregementen till öfningar på det nu föreslagna skjutfältet, detta är uteslutande afsedt för Svea artilleri äfvensom för inskjutning af grofva pjeser, profskjutningar m. m., hvilka verkställas gemensamt för hela vapnet af enskildt dertill beordrad personal och som således icke ingå i truppens vanliga öfningar.

Den fruktan, man tyckes hysa att Kongl. Maj:ts förslag skulle komma att ådraga staten mycket större utgifter, än hvad som är beräknadt, tror jag slutligen icke förtjena särdeles afseende. Då man ser, af hvilka slags egor marken vid skjutfältet består, finner man lätt att staten icke behöfver riskera betala 1,000 kronor för tunnlandet, såsom Herr C. A. Larsson befarade, säkerligen icke ens en fjerdedel deraf.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

På dessa skäl yrkar jag alltså bifall till reservanternas förslag.

Herr Hedlund: Här har i förbigående blifvit fäldt ett ord, hvilket, som jag tror mig känna, eger särskild vigt, nemligen att hvad Stats-Utskottet här föreslagit verkligen innebär ett förtroende till Kongl. Maj:ts regering. Det är ju en sanning, att man i vår budget i allmänhet och på krigsförvaltningen i synnerhet ingått ofantligt mycket i detaljer och bundit regeringens händer i afseende å användandet af de särskilda anslagen till noga begränsade ändamål — en begränsning, hvartill man knappt i något land har motstycke — och att man tillika bestämt att genom statsrevisionen noga öfvervaka, att här icke kan ske något så kalladt »virement», det vill säga, öfverflyttande af anslag för en utgift till en annan. Nu har emellertid Stats-Utskottet öppnat en annan bana, då det velat säga Kongl. Maj:t att, derest på något område besparingar kunna ske, få dessa användas till andra ändamål. Jag föreställer mig, att man inom krigsförvaltningen icke borde vara missbelåten med att en sådan dörr öppnas.

Af hvad en talare på skånebänken nyss yttrat, visar sig, att Stats-Utskottet icke uttalat detta såsom en sats, hvilken icke skulle kunna tillämpas, utan verkligen trott på att sådana öfverskott och besparingar skulle kunna vinnas.

Det må nu vara, att deruti ligger en missuppfattning eller, rättare sagdt, att förhållandena sedermera blifvit ändrade, men emellertid torde icke Stats-Utskottets och särskildt ledamöternas från denna Kammare motiv för åtgärden i ringaste mån böra vara underkastad någon misstydning. Vill man vara upprigtig, och det bör man ju alltid vara, framgår ju af Stats-Utskottets hemställan i denna punkt, att det finnes ganska många i denna Kammare, som icke anse de årligen upprepade öfningarne för den indelta soldaten så nödvändiga, att de icke skulle kunna uppoffras ett eller annat år och de derför anslagna medlen användas till något vigtigare.

Detta är så mycket mindre underligt, som jag tror mig veta, att det till och med bland militärerna finnes rätt många, som hysa samma mening, ehuru de afhålla sig från att yttra sig i sådan rigtning, derföre att man ju säger, att man bör söka vidmakthålla det gamla försvarsverket, huru svagt det än är, intilldess man fått något annat i stället, utan att de likväl kunna med bestämdhet säga, huruvida de årligen återkommande vapenöfningarna äro behöfliga eller icke för nämnda försvarsverks vidmakthållande. Jag har endast velat nämna detta för att visa tillbaka den anspelning på bevekelsegrunderna för denna Stats-Utskottets hemställan, som blifvit gjord af en ärad kollega på göteborgsbänken. Jag hade väntat, att han efter de emottagna upplysningarna skulle hafva sjelf gjort sin ursäkt för den misstydning af förut nämnda bevekelsegrunder, hvartill han gjort sig skyldig; och jag var så mycket mera öfvertygad derom som jag vet, att han med sin kända upprigtighet förenar nog ridderlighet att kunna erkänna ett misstag. Han sade, att han af 52 § Riksdagsordningen vore förhindrad att uttala sitt hjertas mening, men i det fallet beder jag att få taga honom i försvar emot honom sjelf. Jag

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

är nemligen fullt förvissad om, att det icke varit fruktan för Talmannens tillrättavisning, som återhållit honom från de personliga förolämpningar, hvarom nämnda § talar. Jag tror, att han af sin värme för alla frågor, som röra försvarsväsendet, och af sitt lojala nit att icke allenast i alla ovissa fall, utan äfven i alla tydliga och klara ständigt stå på regeringens sida, låtit förleda sig att uttala saker, som han vid närmare betänkande helst skulle velat hafva osagda.

För min del får jag säga, att, då man beskyller oss landtmannapartister för att icke vilja göra något för landets försvar, förrän vi fått grundskatterna aflösta, förefaller det mig ganska egendomligt, då vi stå inför en budget, som uppgår till omkring 18 millioner endast för landtförsvaret, och för hvilken budgets fastställande just detta landtmannaparti med få undantag röstat, allt under det man beskyller det för att ingenting vilja göra. Då vidare enligt samma budget anslaget till sjöförsvaret uppgår till ungefär $5^1/_2$ millioner och vi sålunda stå inför en siffra på 24 à 25 millioner endast till försvarsväsendet, oberäknadt naturaprestationerna, och dessa kostnader utgifvas för ändamål, som man från andra håll hör försäkras vara totalt onyttiga, det vill säga att vi oaktadt allt detta icke skulle hafva något verkligt försvar alls, då tror jag icke, säger jag, att det är rätt att säga, det landtmannapartiet icke vill göra något. Då man för öfrigt förmenat, att vi icke vilja göra något för försvarsväsendet utan grundskatternas afskrifvande, beder jag att få förklara saken på det viset, att vår innersta mening är, det vi icke vilja göra något, förr än de öfriga samhällsklasserna i riket, som *icke* hafva samma börda som jordbrukarne, behaga deltaga i samma börda i lika mån. Så har åtminstone jag uppfattat sinnesstämningen, och jag tror, att denna uppfattning är rigtig. Jag hoppas, att det icke för krigsförvaltningen må saknas utväg eller befinnas omöjligt att på ett så stort anslag, hvars nytta för öfrigt kan anses tvifvelaktig, göra besparingar. Det alternativ den föregående talaren omnämnde, nemligen att man skulle nödgas lägga upp den dyrbara kanonmaterielen i magasinerna, lärer väl ej böra komma i fråga, då artilleriets öfning ju icke är inskränkt till endast skjutning på långa håll, något hvarom jag kanske bort påminna, då den ärade talaren, som uttryckte en sådan farhåga, ju icke är artillerist, utan kavallerist.

Herr Rubenson: Den öfverläggning, som här hållits, har gjort på mig det intrycket, att alla i denna Kammare eller åtminstone nästan alla äro i sjelfva hufvudsaken ense. Vi äro, såsom jag tror, ense derom, att den lösning af den omtvistade fråga om ett skjutfält för artilleriet, som Kongl. Maj:t nu framlagt, är en lycklig och en god lösning. Vi äro öfverens derom, att vi vilja om möjligt, få frågan afgjord vid denna riksdag. Hvaruti är det då som vi skilja oss åt från majoriteten i Stats-Utskottet, vi, som icke vilja gå in på majoritetens förslag? Jo, helt enkelt deruti, att det förslag, som blifvit framlagdt af Stats-Utskottet på tillskyndan af Utskottets ledamöter från denna Kammare, i sjelfva verket *icke* innehåller någon slutlig lösning af frågan, emedan detsamma ger anvisning på medel, som i verkligheten icke komma att finnas. Å andra sidan måste man ock be-

hjerta de betänkligheter, som ligga till grund för samma förslag, nemligen att man icke vill riskera ökade utgifter i en tid, då det är svårt att få inkomster och utgifter att gå ihop. Under sådana omständigheter synes det mig, att det förslag, som en reservant från denna Kammare framlagt, är så beskaffadt, att vi alla borde kunna sämjas om detsamma. Jag har derföre tagit mig friheten att formulera detta förslag närmare och denna formulering skiljer sig från reservantens förslag blott i ett hänseende och det i ett fall, som jag tror, att denna Kammares ledamöter skola gilla, nemligen att skjutfältet bör erhålla den större utsträckning, som Stats-Utskottet i sin motivering, förklarat sig anse vara den rätta, fastän det icke inkom i dess förslag till beslut.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Jag får alltså hemställa, att Kongl. Maj:ts framställning om beviljande af medel till ett skjutfält åt Svea Artilleriregemente må endast på det sätt bifallas, att Riksdagen för sin del medgifver, att för förvärfvande af det föreslagna skjutfältet i den större utsträckning, som i Stats-Utskottets föreliggande betänkande blifvit satt i fråga, Kongl. Maj:t må ej mindre lemna i byte sådana delar af Tierps kronopark, som för skjutfältet icke äro behöfliga, än ock för de betalningar, som derutöfver kunna fordras, använda dels de besparingar, som kunna beredas å anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar för innevarande eller nästkommande år, dels sådana medel, som äro stälda till Kongl. Maj:ts förfogande för inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark.

Herr Key: Ehuru Stats-Utskottet under diskussionen fått uppbära många beskyllningar för bristande god vilja och för ett oärligt, »maskeradt» afslag, skulle jag dock icke efter en så långvarig debatt hafva tagit till ordet, om icke, oaktadt det talangfulla försvar, som från flera håll gjorts på Utskottets vägnar, jag dock vågade tro, att ännu flera skäl än de redan nämnda kunna anföras till försvar för dess förslag.

Jag skall då först be att få erinra om, att Utskottet och denna Kammares flertal *icke* ifrågasatt någon minskning uti anslaget för indelta arméns öfningar. Före år 1860 höllos dock dessa evigt enformiga regementsmöten blott hvart annat eller hvart tredje år och varade endast i fjorton dagar, under det de numera äro årliga och räcka i tjugu dagar. Vidare ber jag att få erinra om en annan omständighet, nemligen att år 1868 inställdes indelta arméns vapenöfningar. Och hvad var det för beslut, som Riksdagen då fattade? Jo, att af det för dessa öfningar beräknade anslag anvisa icke mindre än 733,000 kronor till *inköp af gevär*. Jag frågar, mine Herrar, om det är så himmelsskriande att nu anvisa icke ens hälften, icke ens fjerdedelen af detta vapenöfningsanslag till anskaffande af ett *skjutfält?*

Äfven på en annan sak, som icke blifvit beaktad, skall jag be att få hänvisa, nemligen på momentet b i Utskottets förslag. Der hemställes,

»att Riksdagen vidare må medgifva, att ej mindre erforderlig mark å Tierps kronopark varder för skjutfältet upplåten, än äfven

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

dels behållningen af den för sjelfva skjutfältets afrödjande afverkade och försålda skogen får användas till betäckande af kostnader för fältets undersökning och kartläggning, stubbrytning, planering, stängsels anbringande, vägars anläggning och sättande i stånd m. m., dels den arrendesumma, som kan för det inhägnade skjutfältets upplåtande till bete erhållas, får användas till underhåll af fältet och de byggnader, som kunna komma att der uppföras».

Nu är frågan: är denna tillåtelse att använda skogen obetydlig eller icke? I detta afseende skall jag taga mig friheten att hänvisa till Kongl. Maj:ts proposition, bil. 3, pag. 40, der det heter ibland annat:

»Den mark, som tillhörde Söderfors bolag kunde visserligen få af kronan på arrende öfvertagas, och i sådant fall hade af bolagets styrelse två alternativa förslag blifvit uppgjorda, af hvilka det första innehölle, att bolaget skulle på ett 20-årigt arrende öfverlåta till kronan förestående 930 tunnland mark med afverkningsrätt för kronan af all skog å uppgifna 322 tunnland, emot ett årligt arrende af 10,000 kronor; det andra alternativet upptoge likaledes ett 20-årigt arrende å all bolagets för skjutfältet behöfliga mark, eller omförmälda 930 tunnland, med skyldighet för kronan att *emot ett pris af 70,000 kronor inlösa den å 322 tunnland växande skogen* i hvilket fall arrendesumman skulle uppgå till endast 6,000 kronor. Men om äfven någon vinst skulle beredas kronan genom skogens fällning och försäljning samt genom utarrendering af Lindesdals inegor, sedan, på sätt här nedan föreslås, behållningen häraf blifvit använd till stängsel, vägar, m. m., så syntes dessa arrendeförslag för kronan ställa sig mindre fördelaktigt, än markens förvärfvande genom expropriation, synnerligast om, efter arrendetidens slut, expropriering måste ske, och då antagligen till en högre summa än nu kan blifva händelsen.

Kostnaden för en expropriation kunde naturligtvis icke med säkerhet uppgifvas, men om markens och skogens beräknade värde höjdes med 25 procent, ansåge Generalfälttygmästaren den summa, som då erhölles, böra blifva tillräcklig; och skulle, under sådan förutsättning, kostnaden för den mark och skog, som borde anskaffas, i enlighet med skrifvelsen bifogad tabell, uppgå till följande belopp nemligen för expropriation af:

Söderfors bolag tillhörigt område:

a) vid Elfkarleö, skogsmark med växande skog	kronor	84,927.
b) vid Lindesdal, åker D:o skogsmark utan växande skog	»	44,402.
c) vid Mullbromossar, åker D:o skogsmark utan växande skog	»	8,331.
de s. k. Rönningarne, åker	»	4,688.
Ambricka by tillhörig skogsmark med växande skog	»	39,457.
Marma d:o d:o d:o	»	19,254.
Östanå d:o d:o äng och skogsmark	»	7,665.
Diverse egare tillhörig åker	»	3,375.
D:o odlingsbar mark	»	875.

eller tillsammans kronor 212,974.»

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Derefter är det nämndt, att det skulle vara förmånligare, om marken exproprierades för kronans räkning. Lägger man härtill all den skog, som växer på statens egen mark, skall man finna, att behållningen af skogen uppgår till en högst betydlig del af, om icke hela den kostnad, som är i fråga, och äfven denna tillgång föreslår Utskottet att ställa till Kongl. Maj:ts disposition. Tages allt detta i betraktande och ihågkommer man att 1868 års Riksdag, såsom jag förut nämnt, anslog 733,000 kronor till inköp af gevär, utan att det föll någon menniska då in att anse detta för något afslag, måste man, om man vill vara rättvis, erkänna, att Stats-Utskottet icke gjort sig skyldigt till att hafva gifvit ett »maskeradt afslag», då till inköp af ett skjutfält skall å vapenöfningsanslaget kanske icke ens behöfva åtgå en tiondedel af hvad 1868 års Riksdag å samma anslag anvisade till inköp af gevär.

Hvad åter Herr Liss Olof Larssons reservation beträffar, har jag icke kunnat instämma i densamma och det af följande skäl. Då han föreslagit, att Riksdagen skulle medgifva Kongl. Maj:t att bortbyta vissa delar af Tierps kronopark, är jag af den åsigt, att Kongl. Maj:t kan göra ett sådant egoutbyte, utan att Riksdagens formliga bemyndigande torde dertill behöfvas. Utskottet hade anhållit, att den artillerioffícer, som undersökt skjutfältet, skulle benäget lemna Utskottet åtskilliga upplysningar. Detta gjorde han äfven beredvilligt, och uppgaf i sammanhang dermed, att man redan hade påtänkt att göra det omnämnda egoutbytet, hvilket föreställer jag mig, skulle kunna verkställas genom en vanlig landtmäteriåtgärd.

Dessutom anser jag, att, då Riksdagen årligen anvisar medel till inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark, det vore mindre lämpligt att använda dessa medel till inköp af mark, derå skogen hvarje år under öfningarne skulle skjutas sönder. En sådan mark kan väl svårligen sägas vara »till skogsodling tjenlig» och sålunda skulle dessa medel komma att användas för ett annat ändamål än det, hvartill de ursprungligen varit afsedda, ty sedan skjutfältet fått begagnas några år, befarar jag, att skogen der svårligen skall kunna af skogsstyrelsen anses lämplig till — kronopark.

På grund af de skäl jag nu tagit mig friheten framhålla och hvilka jag icke tror skola i någon väsentlig mån kunna jäfvas, vågar jag anse den dom, som från åtskilliga håll fälts öfver Stats-Utskottets åtgörande i denna sak, vara både förhastad och orättvis. Jag anhåller vördsamt om bifall till Utskottes förslag.

Herr Dickson: Jag ber Kammarens ledamöter om ursäkt, att jag ännu en gång tager till ordet i denna fråga. Det är visserligen icke min vana att replikera, men då jag i afton blifvit, så att säga, direkt interpellerad af tvenne högt aktade ledamöter af Kammaren, anser jag mig böra yttra några ord till svar och till mitt urskuldande, om något sådant skulle anses behöfligt.

Båda dessa talare hafva fäst sig vid mitt yttrande att jag af stadgandet i 52 § Riksdagsordningen ansåg mig förhindrad att ut-

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

tala hvad som var min innersta tanke om den af Utskottet i denna punkt begagnade motivering. För att då först vända mig till den ärade representanten på skånebänken, så framkastade han, i samma ögonblick, då han ansåg sig böra gifva mig en tillrättavisning, sjelf mot mig den ytterst grava beskyllningen, att jag till största delen vore skuld till, att statsbudgeten under de senare åren så betydligt tillväxt. Sannerligen, denna beskyllning är så svår och så vidtsväfvande, att jag anser mig ega fullkomlig rätt att mot den få åtnjuta qvittning för den lindriga anmärkning jag tillät mig framställa mot Utskottet.

Jag vänder mig derefter till min ärade vän, talaren på göteborgsbänken. Han vädjade till mitt goda hjerta, till min loyauté och förklarade, att jag, då jag finner mig hafva begått ett misstag, plägar derför gerna göra afbön. Ja, det gör jag också, men i detta fallet gör jag ingen afbön. Hvad jag här yttrat, har jag yttrat efter mogen öfverläggning och jag anser mig icke skyldig att derföre göra någon ursäkt. Men om han nu nödvändigt vill veta hvad som afhöll mig från att yttra min innersta tanke, så var det farhågan, att det möjligen skulle kunna tydas som en personlig förnärmelse mot de personer, som deltagit i det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit. Nu har jag emellertid blifvit bragt i en sådan ställning, att jag antingen måste draga mig tillbaka i skuggan eller ock utsätta mig för möjligheten af att få uppbära en tillrättavisning af Herr Talmannen. Då jag emellertid helt ser, att mitt handlings- och tänkesätt ligga i öppen dag, föredrager jag det senare alternativet. Jag vill då upplysa de båda värde talarne, att hvad som låg bakom mitt af dem klandrade uttryck var det, att jag anser det af hela denna motivering, som i min tanke innebär ett förtäckt afslag å sjelfva saken, framgå, att de, som deltagit i Utskottets hemställan, dervid i främsta rummet sett på den enskilda fördelen och blott i andra rummet på det allmännas bästa. Detta är min innersta öfvertygelse och den står jag för.

Herr Casparsson: Stats-Utskottet har här fått uppbära så mycket klander, att jag anser mig böra i viss mån taga det i försvar, nemligen mot det klander, som Utskottet uttalat mot sig sjelfvt. I motiveringen till den förevarande punkten säger nemligen Utskottet, att »det synts antagligt, att, om endast nödiga öfningar komme att ega rum» etc. Häraf synes framgå, att en del af de öfningar, hvartill Utskottet under 7:de punkten i betänkandet tillstyrkt Riksdagen att bevilja medel, enligt Utskottets åsigt icke skulle vara *»nödiga»*. Nu innehåller emellertid 39 § Riksdagsordningen, att Stats-Utskottet, förutom andra åligganden, äfven har att föreslå hvad till fyllande af statsverkets behof erfordras, »sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna». För min del hyser jag det största förtroende till Stats-Utskottet och dess förmåga att föreslå »nödiga indragningar och besparingar»; och jag är derföre fullkomligt öfvertygad, att Utskottet föreslagit besparingar i alla de fall, der sådant varit möjligt; eljest skulle ju Utskottet i viss mån hafva underlåtit att göra sin pligt.

Då jag således är fullkomligt öfvertygad om, att Stats-Utskottet uppfylt sin pligt, men icke vet hvarifrån Kongl. Maj:t enligt Utskottets förslag skall få de nödiga medlen, yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

Grefve Björnstjerna: Jag vill icke upptaga tiden med något försvar mot Herr Hedlund. Jag medgifver gerna, att jag är mera kavallerist än artillerist, ehuru jag på grund af Kongl. Maj:ts nådiga förordnande haft äran att flera år leda öfningar, i hvilka artilleri som en betydlig faktor ingått; men Herr Hedlund måste å sin sida också medgifva, att äfven en kavallerist bör kunna sätta sig in i denna fråga, då han, som hvarken är kavallerist eller artillerist, dock besitter en så djup kunskap i hvarje fråga, rörande Fjerde hufvudtiteln.

Herr Rubenson: Min uppmärksamhet har blifvit fäst derpå, att ur konstitutionel synpunkt betänkligheter kunna möta mot den del af mitt förslag, som afser, att det ifrågavarande skjutfältet skulle förvärfvas i större utsträckning, än som strängt taget, är föreslaget i Kongl. Maj:ts proposition. Vid sådant förhållande anser jag mig böra ur mitt förslag utesluta de ord, som innefatta begäran om denna större utsträckning. Jag föreställer mig, att förslaget i denna del nog ändock kommer att rätt snart realiseras.

Medan jag har ordet, ber jag att få till besvarande upptaga två anmärkningar, som Utskottets vice ordförande rigtat mot Herr Liss Olof Larssons af mig upptagna förslag. Den första af dessa anmärkningar gick ut derpå, att det föreslagna egoutbytet kunde af Kongl. Maj:t beslutas utan Riksdagens hörande. För mig synes det dock mycket tvifvelaktigt, om denna af Stats-Utskottets vice ordförande förfäktade åsigt är rigtig; jag skulle tvärtom för min del, vilja påstå, att mycket vigtiga skäl tala för den motsatta åsigten. Vid sådant förhållande anser jag, att, Riksdagen bör strängt hålla på sin rätt, så att den icke blifver för nära trädd. Allra minst hade jag väntat mig en sådan invändning från det hållet. Och i alla händelser kan den omständigheten väl icke vara något skäl att afslå Herr Liss Olof Larssons förslag, då detta i vidrigaste fall ju blott afser en öfverloppsgerning.

Den andra anmärkningen afsåg, att det icke skulle gå an att anvisa på ifrågavarande, till Kongl. Maj:ts disposition stälda medel, emedan följden blefve den, att medlen komme att dragas undan deras egentliga ändamål, och att den mark, som man ville aptera till skjutfält, blefve allt annat än skogsmark af beskaffenhet att såsom sådan kunna erkännas af skogsstyrelsen. Men jag vill å andra sidan fråga: dragas icke medel äfven genom Utskottets förslag från sitt ändamål, och huru skall det komma att gå med vår indelta armé och Vermlands fältjägarecorps, om vi undan för undan hänvisa till besparingar på anslagen för deras öfningar? Blifver denna del af armén månne derigenom så krigsduglig, att den såsom sådan kan erkännas af herrar militärer eller af andra, som hysa intresse för ett väl ordnadt försvar? Jag tror det icke. De fel, som förevitas den ena sidans förslag, vidhäfta sålunda i lika mån äfven den andras. Under så-

Om anskaffning af ett skjutfält för Svea Artilleriregemente. (Forts.)

dana förhållanden tror jag, att äfven de af Utskottets vice ordförande uttalade betänkligheter mot herr Liss Olof Larssons förslag böra falla.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag undrar om icke den siste talaren måste återtaga ännu något mera af sitt yrkande. Jag betviflar nemligen starkt, att han har rättighet att *nu* motionera om att Riksdagen till nu ifrågavarande ändamål skulle anvisa medel, som influtit eller komma att inflyta för försäljning af mindre kronolägenheter. Jag ber dessutom få erinra derom, att, så vidt jag icke misstager mig, Chefen för Finansdepartementet föreslagit dessa medels användande till betalande af rikets gäld och att, om de disponeras för andra ändamål, bristen sålunda måste ersättas genom skattemedel, hvilket således icke medför någon besparing vid uppgörandet af statsregleringen.

Beträffande Herr Dicksons lilla replik till mig, tror jag, att hvad vi vid detta tillfälle haft att säga hvarandra skiljer sig deruti, att han i betänkandet läst något, som alldeles icke står der, under det jag har Riksdagens protokoll att åberopa till stöd för mitt yttrande. Jag kan nemligen derur framvisa många exempel på att Herr Dickson yrkat större anslag än jag och de med mig liktänkande velat bevilja.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag å samma hemställan och bifall i stället till hvad Herrar C. Ekman, R. Montgomery Cederhielm med flera i sin hithörande reservation föreslagit, dels ock slutligen antagande af Herr Rubensons under öfverläggningen framstälda förslag, sådant det i hans sednast hållna anförande blifvit formuleradt. Herr Talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till Utskottets hemställan. Som votering likväl begärdes, blef, sedan till kontraproposition antagits yrkandet på bifall till bemälte reservanters förslag, en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den som bifaller hvad Stats-Utskottet hemstält i 25:te punkten mom a) af Utlåtandet N:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, antagit det förslag som innefattas i Herrar C. Ekmans, Montgomery Cederhielms m. fl. vid punkten fogade reservation.

Voteringen företogs och utföll med 107 ja mot 61 nej; varande Utskottets hemställan bifallen.

Mom. b) och c)

Biföllos.

Punkten 26:

Mom. a):

Utskottet hade hemstält,

att Kongl. Maj:ts framställning om beviljande af ett extra anslag å 150,000 kronor till fortsättande af arbetena vid Karlsborgs fästningsbyggnad måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att för ändamålet anvisades ett extra anslag af 100,000 kronor.

Om anslag till fortsättande af arbetena vid Karlsborgs fästningsbyggnad.

Friherre Lejonhufvud yttrade: Jag skall icke framställa något yrkande. Jag vill endast till protokollet uttala den uppfattningen, att den af Stats-Utskottet föreslagna nedprutningen är en dålig hushållning; ty om man fortfarande på detta sätt endast anvisar mindre anslag än de begärda, så blir det omöjligt att få något konstnadsförslag att stå vid sig.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Mom. b)

Biföllos.

Punkterna 27—29

Blefvo äfvenledes bifallna.

Punkten 30:

Till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande hade Kongl. Maj:t äskat för år 1881 ett extra anslag af 30,000 kronor; och var af ledamoten af Andra Kammaren Herr *A. Hedin* uti motion (N:o 69) föreslaget, att nämnda anslag måtte till 80,000 kronor förhöjas.

Om anslag till skarpskytteväsendet.

Utskottet hade i anledning af dessa framställningar hemstält,

att, med afslag å Herr Hedins berörda motion, ett extra anslag af 30,000 kronor måtte för år 1881 till ifrågavarande ändamål anvisas.

Efter uppläsning af Utskottets hemställan, lemnades ordet, på begäran, till

Herr Hedin: Herr Talman! Sedan Stats-Utskottet nu framgångs- och segerrikt i det närmaste passerat Fjerde hufvudtitelns vredgade haf, hoppas jag att det höglofliga Utskottets ledamöter icke skola

Om anslag till skarpskytteväsendet. (Forts.)

taga illa upp, om jag tager mig friheten föreslå ett litet, mycket litet tackoffer för den så lyckligt fullbordade färden. Jag skall nemligen tillåta mig att anhålla om en ganska ringa förhöjning uti ifrågavarande anslag.

Jag ber till en början få göra en anmärkning, som gäller anslagets benämning. Man kallar det i allmänhet anslaget till skarpskytteväsendets befrämjande; men, såsom man läser här, heter det fullständigt »anslaget till *skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande.*» De summor, som under denna rubrik utgått, hafva icke uteslutande kommit skarpskytteväsendet till godo. Såsom Kammaren väl har sig bekant, har anslaget nemligen till stor del användts till skjutbanors anskaffande och således till väsentlig del varit afsedt för den indelta armén. Anslaget uppgick visserligen under en kortare följd af år till 100,000 kronor; men om man räknar efter, skall man finna, att det belopp som närmast och direkt utgått till skarpskytteväsendets befrämjande, icke utgjort någon stor summa. Och jag hoppas att ingen skall förneka att dessa penningar blifvit väl använda; skarpskyttarne hafva i sjelfva verket varit vägbrytare för oss alla, som önska försvarets ombildande på en ny grund.

Riksdagen har nyligen nedsatt detta anslag, och då med hänvisning till besparingar på detsamma, som funnos tillgängliga till ganska betydliga belopp. Jag ber dock att få erinra, att dessa besparingar komma fortfarande att tagas i anspråk för det första för anläggande af skjutbanor, ty, så vidt jag icke är illa underrättad, är byggandet af sådana inom Norrland ännu icke afslutadt, och vidare till det årliga underhållet af dessa banor, hvilket tager ständigt växande summor i anspråk, dels till följd deraf att banorna numera äro ganska många och dels emedan ju äldre de blifva, dess större blir underhållskostnaden.

Derjemte vill jag erinra, att Riksdagen år 1878 uttryckte den åsigten, att ifrågavarande anslag skulle få användas icke blott för skarpskytteföreningarne, hvilka jemte skjutning idka äfven andra militära öfningar, utan jemväl för de s. k. skyttegillenas räkning. Med utvidgning af ändamålet för dess användning har man således dock nedsatt anslaget.

Under sådana förhållanden är det icke tänkbart, att Kongl. Maj:t skall kunna, så vidt icke anslaget af Riksdagen i någon mån förhöjes, gå den i min tanke billiga önskan till mötes att öka det de särskilda föreningarne nu tillkommande understöd af statsmedel. Jag tror, att de fakta, jag anfört, och de beräkningar jag i min motion gjort, fullkomligt hålla streck, och att således *hela* den summa, jag der begärt vore önskvärd. Men jag skall emellertid inskränka mina anspråk till ett måttligare belopp, hvarmed jag afser att sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att höja anslaget, icke till instruktörsarfvoden och målskjutningspremier, utan till ammunition, så att anslaget kommer att motsvara den verkliga *nuvarande* kostnaden för ammunitionens anskaffande. Denna kostnad uppgår numera till tre gånger högre belopp än då anslaget först började att utgå. Såsom jag i min motion anfört, utgjorde nemligen kostnaden för en skarp patron till 1860 års gevär 3 öre, under det att en skarp 1867 års patron, hvilket slag af

ammunition skarpskytteföreningarne numera begagna, kostar 9 öre eller mera. Detta är visserligen icke förhållandet inom alla föreningar — Stockholmsföreningen köper till följd af särskilda gynsamma förhållanden sina patroner för 7½ öre stycket — men de flesta landsortsföreningar få deremot betala 9 öre och derutöfver. Nu är frågan: är det icke billigt, att Kongl. Maj:t sättes i tillfälle att öka detta anslag, som för närvarande utgår med 50 öre per man, så att det motsvarar den verkliga kostnaden för ammunitionens anskaffande? Är det icke billigt, att åtminstone så mycket gå dessa mäns önskningar till mötes, som rycka bort en del af sin hvilotid till öfning i vapnens bruk.

Om anslag till skarpskyttevåsendet. (Forts.)

Enligt min tanke är skarpskytterörelsen icke heller i nedgående. Jag tror tvärtom, att ett uppåtgående förestår. Men derför är det äfven nödigt, att man från Riksdagens sida visar denna rörelse någon grad af tillmötesgående; ty, om Riksdagen vägrar ökadt understöd, så kommer utan tvifvel den åsigten att göra sig gällande hos skarpskyttarne, att hvarken Kongl. Maj:t eller Riksdagen numera vid skarpskytterörelsen fästa allra ringaste afseende. Och det är måhända en lätt sak att slå denna rörelse helt och hållet till jorden; men det torde vara svårare att sedan väcka den upp igen. Om Riksdagen nu slår likgiltighetens kalla vatten öfver denna fosterländska eldens låga, så blir det svårt att, sedan hon väl är släckt, tända elden igen.

Med skarpskytteföreningarnes nuvarande styrka af 18,161 man, erfordras, för att höja ammunitionsanslaget från nuvarande 50 öre per man till en krona 50 öre per man, en tillökning i anslaget af 18,000 och några hundra kronor. Skulle man till och med vilja sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att höja ammunitionsanslaget till en krona 75 öre per man, så behöfdes härför utöfver det nu utgående beloppet 22,000 och några hundra kronor,

För min del stannar jag dock nu vid ett belopp jemnadt till 20,000 kronor. Jag anhåller sålunda hos Herr Talmannen om proposition på anslagets höjande från 30,000 kronor till 50,000 kronor.

Häruti förenade sig Herrar *Fredenberg, Toll, Lars Ersson* och *J. Sandvall.*

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Då jag å den afdelning inom Stats-Utskottet, som i första hand behandlat denna fråga, deltagit i frågans handläggning, ber jag att få förklara, att afdelningen visserligen icke varit främmande för de särdeles bevekande skäl, som den siste talaren här framstält, men afdelningen så väl som Utskottet har måst taga hänsyn till så väl de beslut i saken, som förut fattats, som till uttalanden i den Kongl. propositionen, äfvensom till landets nuvarande disponibla tillgångar. Då Stats-Utskottet föreslog och Riksdagen för ett par år sedan nedsatte ifrågavarande anslag — som då uppgick till det belopp motionären nu äskat — till 30,000 kronor, och då Kongl. Maj:t för innevarande år nödgats vidtaga den åtgärden, att inskränka indelta arméns vapenöfningar, samt då slutligen landets finansiella ställning i år är mindre god, trodde afdelningen likasom Utskottet, att frågan om detta anslags förhöjning borde ännu någon

Om anslag till skarpskytteväsendet. (Forts.)

tid hvila. Frågan är emellertid af den beskaffenhet, att den väl tål att tänka på; och jag skall icke heller nu göra något yrkande om bifall till Utskottets förslag, då jag i princip gillar motionärens skäl för den begärda förhöjningen, utan har endast velat redogöra för de skäl, som i denna fråga varit för Utskottet bestämmande, öfverlemnande åt Kammaren att i saken besluta, då Kammaren ju dervid har att välja emellan de skäl, som blifvit anförda så väl för som emot det väckta förslaget, då Kammaren väl kommer att fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med de skäl, som äro öfvervägande.

Herr Liss Olof Larsson: Jag är öfvertygad om, att alla inom Utskottet skänka sitt erkännande åt skarpskytteidén. Enda skälet för Utskottets hemställan om afslag å den af Herr Hedin begärda förhöjningen i det nu ifrågavarande anslaget, har derföre varit, att sparsamhet i statsutgifter nu borde så mycket som möjligt iakttagas. Utskottet har genom denna sin hemställan endast trott sig tillmötesgå en allmänt uttalad önskan att så mycket som möjligt spara och icke öka statsbudgeten. Hvarje tillfälle härtill har, enligt Utskottets åsigt bort begagnas. Men oftast visar det sig, att den uttalade önskan om sparsamhet icke varit så allvarsamt menad, och så synes förhållandet vara äfven nu.

För min del kan jag så mycket mindre vara mot skarpskytteväsendet, som jag skänker detsamma mitt fulla erkännande. Då jag flera gånger sett skarpskyttar från olika delar af landet samlade här i Stockholm och senast sistlidne sommar, då jag vid deras sammanträden hörde, med hvilket allvar och fosterlandskärlek de diskuterade de frågor, som lågo dem på hjertat, kunde jag icke annat än lemna fullt erkännande åt deras sträfvanden.

Jag upprepar ännu en gång, att det endast har varit af sparsamhetsskäl som Utskottet tillstyrkt afslag å den af Herr Hedin begärda förhöjningen. Är Kammaren af en annan åsigt än Utskottet, skall jag åtminstone icke sörja deröfver att ett så stort anslag beviljas, som det motionären gjort framställning om; min afsigt med det sagda har endast varit att anföra det skäl, som föranledt mig såsom ledamot af Stats-Utskottet att instämma i Utskottets betänkande.

Herr Lyth: Jag skall blott be att få instämma i den förste talarens yttrande och yrkande. Det är väl sant att skarpskytteidén ännu är omhuldad och väl ansedd; men den är numera icke ny. Fosterländsk och fullt rigtig är den dock och måste fortfarande förblifva; ty sträfvandet för den idén, att i hvarje hydda i vårt land bör finnas ett godt gevär och, än mer, ett godt öga och en säker hand att begagna geväret är, efter min öfvertygelse, det enda sätt, hvarpå ett litet folk, som vårt, i en framtid kan försvara sin frihet och sjelfständighet, fastän äfven andra medel dertill naturligtvis behöfvas. Vid sådant förhållande anser jag icke, att man i en sak, sådan som denna, som, såsom hvad förste talaren yttrade, kräfver understöd af staten, bör drifva sparsamheten så långt, att man nekar en anslagsförhöjning så ringa, som den motionären nu begärt.

Om anslag till skarpskytteväsendet. (Forts.)

Herr Hedlund: Så vidt jag förstår, har skarpskytteväsendet varit en kraftig insats, jag säger icke i försvars*väsendet*, men i försvars*frågan*. Det har åstadkommit vapenöfningar i våra skolor och har i allmänhet lifvat hågen för dessa öfningar; men framför allt har det haft den betydelse, som jag förut haft tillfälle framhålla, att det lärt svenska folket att organisera sig militäriskt, om sådant skulle påkallas. Det senare kan visserligen för en och annan synas väga ganska litet; men de, som varit med från skarpskytteväsendets uppkomst och sett den ovisshet och villrådighet, hvari man till en början befann sig, innan man träffade den rätta utgångspunkten, inse att saken eger betydelse. Det som nu synes enkelt, var det icke då, nemligen att bilda sina korporalskap, sina kompanier och bataljoner och utse befäl och underbefäl — med ett ord att ordna sig militäriskt, äfven då många vigtiga vilkor för organisationen saknades. Denna konst hafva skarpskyttecorpserna lärt svenska folket och den kan helt visst varda af stor betydelse, när det gäller att värna vårt land.

Ehuru jag således för min del tror, att skarpskytteväsendet spelat en stor roll med afseende å landets försvar och icke lägger synnerlig vigt vid den tillvitelse, som understundom gjorts mot skarpskytterörelsen, att den endast varit en uppflammande lust, som en gång gjort sig gällande, men som nu håller på att dö ut — ty man vågade verkligen från början icke hoppas, att den skulle lefva så länge som den nu gjort — så vill jag dock respektera de skäl, som varit bestämmande för Stats-Utskottet att bibehålla det lägre anslaget, äfven om det möjligen dermed ådrager sig tillvitelsen att hafva »låtit leda sig af enskilda bevekelsegrunder». Ty Utskottet har varit konseqvent i sin sparsamhetsifver och icke velat uppoffra den för en älsklingsidé, hvilket jag vet att skarpskytteväsendet är för många af landtmannapartiet. Jag har emellertid med fägnad hört, att flere af Utskottets ledamöter icke mycket hålla på den af Utskottet föreslagna siffran; för min del skall jag icke göra något yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på det yrkande Herr Hedin i sitt anförande framstält, beslöt Kammaren, med bifall till nämnda yrkande, att för det i förevarande punkt omförmälda ändamål ett extra anslag af 50,000 kronor skulle för år 1881 anvisas.

Punkten 31

Bifölls.

Punkten 32

Lades till handlingarne.

Punkten 33

Bifölls.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *Sjunde* hufvudtitel; samt

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar;

N:o 13, i anledning af väckt motion om ändring i gällande lagbestämmelser i fråga om verkan af borgen såsom för egen skuld å vid anfordran betalbara förbindelser; och

N:o 14, i anledning af väckt motion om ersättning för delgifning af kallelser till första förhöret i konkursärenden.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 4.

Upplästes ett till Kammaren inkommet, så lydande sjukbetyg:

Att Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr L. P. Andersson, från Halmstad, är sjuk i halsfluss, sedan Onsdagen den 25 Februari, och till följe af den sjukdomen icke kan lemna sina rum; intygas härmed.

Stockholm den 27 Februari 1880.

C. J. Holmström,
Regementsläkare.

§ 5.

Föredrogos och godkändes Riksdagens Kanslis förslag

dels till Riksdagens underdåniga skrifvelse, N:o 1, angående val af Justitie-ombudsman och hans suppleant;

dels till Riksdagens förordnanden:

N:o 2, för Advokatfiskalen m. m. N. A. Fröman att vara Riksdagens Justitie-ombudsman; och

N:o 3, för Advokatfiskalen m. m. T. A. Billbergh att vara Riksdagens Justitie-ombudsmans suppleant.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $^{1}|_{4}$11 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.